

Elina Pilvet

Henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laadun arvioinnin kriteerit Taikassa

Opinnäytetyö

Kevät 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi AMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi AMK

Suuntautumisvaihtoehto: Varhaiskasvatus

Tekijä: Elina Pilvet

Työn nimi: Henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laadun arvioinnin kriteerit Taikassa

Ohjaaja: Tarja Tapio

Vuosi: 2019 Sivumäärä: 64 Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää mistä koostuu laadukas vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa ja millä kriteereillä voidaan mitata henkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta laadukkaaksi. Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadun arviointia ollaan toteuttamassa ensimmäistä kertaa kansallisella tasolla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) julkaisi lokakuussa 2018, *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset* -asiakirjan, jossa määritellään laadun arvioinnin kohteita niin kansalliselle kuin paikalliselle ja pedagogiselle tasolle. Asiakirjassa arviointikohteet jaettiin rakenne- ja prosessitekijöihin. Opinnäytetyössä keskityn prosessitekijään; *henkilöstön ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen* ja sen viiteen indikaattoriin. Selvitän miten henkilöstö toteuttaa laadukasta vuorovaikutusta ja sovellan tämän tiedon luomalla kriteerit millä laatua voidaan sittemmin mitata.

Teoria osuudessa kerron myönteisen vuorovaikutuksen merkityksestä, varhaiskasvatuksen laadunarvioinnista ja vuorohoidon haasteista.

Tutkimukseni on laadullinen ja aineistonkeruun suoritin haastattelemalla Seinäjoen kaupungin Taika päiväkodin henkilöstöä ja päiväkodinjohtajaa. Haastattelut suoritin kahtena ryhmähaastatteluna, jota täydensin yksilöhaastattelulla. Haastattelujen runkona käytin Karvin asettamat *henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen* -indikaattorit 1–5. Haastattelut suoritin tarkoituksella vuorohoitopäiväkodissa, sillä halusin tuoda vuorohoidon omaleimaisuuden esille.

Tutkimuksessa ilmeni, että vuorohoidon henkilöstöllä on hyvä käsitys laadukkaasta vuorovaikutuksesta, ja että tämä perustuu lapsilähtöisyyteen, henkilöstön sitoutumiseen ja lapsen tuntemiseen. Kuitenkin isot henkilöstön- ja lapsimäärät sekä hoitoaikojen vaihtelevuus tuovat haasteita vuorovaikutukselle ja sen osien toteutukselle.

Avainsanat: varhaiskasvatuksen laadun arviointi, henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen laadun indikaattorit, varhaiskasvatuksen laadun kriteerit, vuorohoito

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Health and Social Services

Degree programme: Bachelor of Social Services

Specialisation: Early Childhood Education and Care

Author: Elina Pilvet

Title of thesis: Quality Evaluation Criteria for Staff-Child Interaction at Taika Daycare Centre

Supervisor: Tarja Tapio

Year: 2019 Number of pages: 64 Number of appendices: 2

The purpose of this thesis is to investigate what is needed for quality interaction in early childhood education and care (ECEC) between staff and children and to establish criteria with which quality staff-child interaction can be measured. For the first time Finnish ECEC quality is being evaluated on a national scale. In October 2018 The Finnish Education Evaluation Centre (FINEEC) submitted the *Guidelines and Recommendations for Evaluating the Quality of Early Childhood Education and Care*. This document outlines the structural and process-related factors involved in quality ECEC, both on a national and local level as well as on a pedagogical plain. This thesis concentrates on finding the measurable criterion for the process-related factor concerning staff-child interaction and its five quality indicators. I determine how the staff perceives quality staff-child interaction and produce measurable criteria with which quality can be evaluated.

The theory section of this thesis concentrates on the significance of positive interaction, ECEC quality evaluation and the challenges of day/night care.

This is a qualitative research thesis where data was collected using two focus groups of staff members and augmented with an individual interview of the day care centre director at the City of Seinäjoki day/night care centre called *Taika*. The interviews were based on the five quality indicators for staff-child interaction as outlined by FINEEC. The interviews were conducted specifically at the day/night care centre, as I wanted to bring forth the specific vision of day/night care staff.

I came to the conclusion that the day/night care staff has a good grasp of quality interaction. This is based on child-oriented pedagogy, commitment by staff and thorough knowledge of the child. However, in their view, the large number of staff members and children, as well as the inconsistent care schedule proved to be challenging for quality interaction.

Keywords: evaluating quality of ECEC, staff-child interaction in ECEC, ECEC, quality indicators in ECEC, ECEC quality criteria, day/night care

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
SISÄLTÖ.....	3
Kuvioluettelo.....	5
1 JOHDANTO.....	6
2 VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	9
2.1 Vuorovaikutuksen merkitys.....	9
2.1.1 Lapsen vuorovaikutuksen kehitys.....	10
2.2 Mallioppiminen.....	12
2.3 Lapsen kielellinen kehitys.....	13
2.4 Vuorovaikutus laissa.....	14
2.5 Suomalaisen varhaiskasvatuksen periaatteet.....	15
2.6 Lapsen osallisuus ja tunnesäätely varhaiskasvatuksessa.....	16
2.7 Varhaiskasvatuksen henkilöstö.....	17
2.8 Karvin näkemys lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta.....	18
2.9 Myönteisen vuorovaikutuksen tukemisen menetelmiä varhaiskasvatuksessa.....	19
2.10 Vuorohoito.....	21
3 LAADUN ARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA.....	22
3.1 Henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus.....	26
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tarkennetut tutkimuskysymykset.....	29
4.2 Ryhmähaastattelu ja yksilöhaastattelu.....	30
4.3 Laadullisen tutkimuksen yleinen olemus.....	32
4.4 Aineiston analysointi.....	34
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	35
5 HENKILÖSTÖN MIETTEET LAADUKKAASTA VUOROVAIKUTUKSESTA.....	38
5.1 Myönteinen vuorovaikutus.....	38
5.2 Vastavuoroinen vuorovaikutus.....	40

5.3 Sensitiivisuus	41
5.4 Rikasta kielen käyttö	42
5.5 Ryhmän jäsenten huomiointi	43
5.6 Muita esille tulevia asioita vuorovaikutuksesta	45
5.7 Vuorohoidon erityispiirteet.....	46
6 VUOROKAIKUTUKSEN LAADUN ARVIOINNIN KRITTEERIT	48
6.1 Myönteisen vuorovaikutuksen kriteerit	49
6.2 Vastavuoroisen vuorovaikutuksen kriteerit	50
6.3 Sensitiivisyyden kriteerit	51
6.4 Rikkaan kielen käytön kriteerit	52
6.5 Ryhmän jäsenten huomiointin kriteerit	53
6.6 Myönteisen vuorovaikutuksen hidasteet vuorohoidossa	54
7 POHDINTA	56
LÄHTEET	58
LIITTEET	63

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Esimerkki tavoitepohjaisen arvioinnin rakenteesta.....	26
Kuvio 2. Prosessitekijä Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus ja sen viisi indikaattoria.....	27
Kuvio 3. Prosessitekijä Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus ja sen viisi indikaattoria.....	34
Kuvio 4. Indikaattorit ja kriteerit kiteytettynä	48
Kuvio 5. Myönteisen vuorovaikutuksen kriteerit.	49
Kuvio 6. Vastavuoroisen vuorovaikutuksen kriteerit.	50
Kuvio 7. Sensitiivisyyden kriteerit.....	51
Kuvio 8. Rikkaan kielen käytön kriteerit.	52
Kuvio 9. Ryhmän jäsenten huomioinnin kriteerit.	53

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen, laadun arvioinnin kriteereiden luominen yhteistyössä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen vuorohoitoa tarjoavan Taika päiväkodin kanssa. Selvittelen kasvattajien näkemyksiä laadukkaasta vuorovaikutuksesta ja samalla haluan tuoda esille erityisiä haasteita tai hidasteta, joita vuorohoidossa koetaan tämän toteutumiseksi.

Lokakuulla 2018 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (myöhemmin tekstissä lyhenteenä Karvi) julkaisi *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset* -asiakirjan. Tämä on ensimmäinen kerta, kun Suomessa ollaan valtakunnallisella tasolla tekemässä yhtenäistä laadun arviointia. Varhaiskasvatuslaissa (L 13.7.2018/540) on määrätty, että jokaisella lapsella on tasavertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, riippumatta hänen sukupuolestaan, asuinkunnastaan tai kulttuurisesta taustastaan. Laki velvoittaa myös arviointiin, jonka tarkoitus on varmistaa tämän toteutumisen. Karvin tutkimuksien mukaan tätä on ollut mahdotonta todentaa, sillä ei ole ollut työkaluja, jolla tätä mitataan tai määritellään.

Vaikka Suomen varhaiskasvatus on integroitunut kansallinen järjestelmä, Taloudellisen yhteistyö- ja kehittämissjärjestön (OECD) raportissa käy ilmi, että laadun arviointi on kuitenkin satunnaista ja vaihtelevaa niin kansallisella, paikallisella kuin pedagogisella tasolla. Lain säätämiä parametreja, kuten suhdelukuja ja mitoitusta arvioidaan. Samoin yksittäisten lasten arviointeja toteutetaan, mutta tarjotun palvelun laatua ei arvioida. Tämän johdosta ei pystytä vertailemaan eri palveluntuottajia keskenään. Tämä johtuu siitä, että ei ole valtakunnallisia standardeja tai arviointimenetelmiä varhaiskasvatukselle. (Adamson 2016, 3.)

Näistä syistä johtuen Karville on annettu tehtäväksi kehittää kansallista laadun arviointia ja itsearviointia. Varhaiskasvatussuunnitelmia ollaan laadittu niin kansallisella kuin myös paikallisella tasolla ja nyt on aika tarkistaa niiden toteutusta. Laadun arvioinnin tavoitteena on luoda jo hyvästä varhaiskasvatuksesta tasavertainen ja laadukas järjestelmä koko Suomelle, riippumatta siitä, onko kyseessä kunnallinen tai yksityinen palveluntuottaja. Maantieteellisellä sijainnilla, yksikön koolla tai saatavilla olevilla resursseilla ei myöskään voi olla merkitystä laadulla.

Opinnäytteen suoritin laadullisena tutkimuksena ja yhteistyötahona toimi Seinäjoen kaupungin vuorohoitoon erikoistunut Taika päiväkotitoiminta. Seinäjoella tarjotaan varhaiskasvatusta useammassa muodossa, perhepäivähoitona, ryhmäperhepäivähoitona ja päiväkodeissa. Varhaiskasvatusta tarjotaan sekä kaupungin palveluna, että yksityisen palvelutuottajan tuottamana palveluna. Seinäjoen kaupungin tavoitteena on pedagogiikan painottaminen suuremmissa ja toiminnallisesti paremmissa yksiköissä. (Seinäjoen kaupunki, 2015).

Taika on Seinäjoen kaupungin vuorohoitoa tarjoava päiväkotitoiminta, joka avasi ovensa 1.1.2018 (Seinäjoen kaupunki, 10.11.2017). Seinäjoella ainoastaan Taikassa tarjotaan yö- ja viikonloppuhoitoa. Seinäjoen kaupungin verkkosivuilla kerrotaan vuorohoidon olevan päivähoitoa, jota tarjotaan 18–06 joka päivä. Siihen ei ole subjektiivista päivähoito-oikeutta niin kuin tavallisessa päivähoitossa, vaan hoitoa annetaan ainoastaan, jos vanhempien työ tai ammatillinen opiskelu sitä vaatii. Samalla tavalla kuin tavallinen päivähoito, maksut määräytyvät varattujen aikojen mukaan. Taika päiväkotitoiminta on suljettuna vain joulun- ja juhannusaattoina. (Seinäjoen kaupunki, b, [Viitattu 19.4.2019].)

Päiväkodissa on henkilökuntaa noin 70 ja lapsia noin 300. Kyse on kaupungin suurimmasta päiväkodista. Taikassa on kuusi kotialuetta: Natit, Fantut, Viiput, Huismut, Jekut ja Tillat. Kussakin kotialueella on noin 60 lasta ja 8–9 lastenhoitajaa tai varhaiskasvatuksen opettajaa, paitsi poikkeuksena Natit-kotialue missä on 15 kasvattajaa. Kaikki kotialueet, paitsi esikouluryhmä Huismut, ovat sisarusryhmiä. (Louhiranta, 2018.) Kotialueet ovat auki arkisin aamusta kello 5.30–22.00, paitsi Natit, joka on auki ympäri vuorokauden, seitsemän päivää viikossa. Lapset, jotka tarvitsevat satunnaisesti yö- ja/tai viikonloppuhoitoa, siirtyvät Natien tiloihin. Kotialueet toimivat kuin pienoispäiväkodit. Fantut, Jekut ja Viiput ovat 1–5-vuotiaitten kotialueet. Tilloilla on esikouluryhmiä, mutta myös pienempiä sisarusryhmiä. (Seinäjoen kaupunki, a, [Viitattu 19.4.2019].)

Tutkimusaineiston keräsin haastattelemalla henkilökuntaa ja päiväkodin johtajaa siten että suoritin kaksi ryhmähaastattelua ja yhden yksilö haastattelun. Haastattelun

runkona toimi Karvin asettamat viisi indikaattoria laadukkaalle henkilöstön ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle.

Opinnäytetyössä käsittelen vuorovaikutusta ja eteenkin sen merkitystä myönteisenä vaikuttajana lapsen kasvulle ja kehitykselle. Laadun arvioinnin kriteerit kuvaavat konkreettisia toimintoja ja tavoitteita millä voidaan saavuttaa ihanteellisen tilan henkilöstön ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1) Selvitellä miten toimitaan, jotta voidaan saada henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen laadukkaaksi 2) Luoda mitattavissa olevia kriteereitä laadukkaalle henkilöstön ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle ja 3) Tarkistaa onko vuorohoidossa erityisiä esteitä laadukkaalle vuorovaikutukselle.

2 VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsen ja aikuisten välistä vuorovaikutusta on tutkittu paljon. Vaikka monet teoriat viittaavat äidin ja lapsen väliseen suhteeseen, emme voi sivuuttaa varhaiskasvattajan roolia. Tässä luvussa keskityn avaamaan varhaiskasvatuksen hyvän vuorovaikutuksen merkitystä.

Hyvät vuorovaikutussuhteet eivät ainoastaan vaikuta lapsen psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen myönteisesti, vaan tutkimusten mukaan ne vaikuttavat lapsen neurofysiologiseen kypsymiseen ja geenien toimintaan (Tamminen 2004, 50). Lapsen elämässä varhaiskasvattajilla on suuri osuus juuri hänen kriittisillä kehityskausillaan (Almquist 2004, 43). Liisa Ahosen (2017, 78) kirjoittamassa Vasun käyttöoppaassa hän toteaa, että vuorovaikutus on ehdottomasti ”varhaiskasvatuksen keskeisin ja sitä eniten määrittävä tekijä”.

2.1 Vuorovaikutuksen merkitys

Vuorovaikutus on ihmisten tahallista tai tahatonta kanssakäymistä ja toimintaa. Yksinkertaisesti samassa tilassa oleminen voidaan katsoa vuorovaikutukseksi ja se voi olla sanallista tai sanatonta. (Väestöliitto 2019.)

Itävaltalais/amerikkalainen psykologi ja sosiologi Paul Watzlawick kehitti vuorovaikutukselle alustavaa teoriaa, jossa hän kuvaa viisi perusväitettä vuorovaikutukselle. Em Griffin viestinnän Emeritus professori kuvaa Watzlawickin viisi perusväitettä seuraavasti. Ensiksi, jos on enemmän kuin yksi ihminen läsnä, on mahdotonta olla olematta vuorovaikutuksessa. Saattaa olla, ettei halua kommunikoida, mutta tämäkin on vuorovaikutusta. (Griffin 2015, 172–173.) Kuitenkin Watzlawickin kollega Janet Beavin Bavelas, uudisti tätä väitteitä hieman, tuomalla esille, että jos toinen ei ole halukas vuorovaikutukseen eli ei reagoi toisen aloitteeseen, kyseessä ei voi olla vuorovaikutus, sillä siitä puuttuu vastavuoroisuus. (Griffin 2015, 172–173.)

Toinen Watzlawickin perusväite on, että vuorovaikutukseen kuuluu sekä sanoma että suhde. Sanoma on siis se viesti, joka halutaan kertoa, ja suhde tarkoittaa sitä

tapaa jolla viesti ilmaistaan. Kolmas väittämä on, että osapuolilla on erilaiset tulkin-
nat viestinnästä. Eräs klassinen esimerkki on seuraava: vaimo nalkuttaa miehelle
saamattomuudesta, mies on saamaton siksi, että vaimo nalkuttaa. Kumpikin osa-
puoli tulkitsee viestinnän omalla tavallaan. Neljäs väittämä on, että viestintä tapah-
tuu niin digitaalisesti kuin analogisesti. Kieli (verbaalinen) on esimerkki digitaali-
sesta viestinnästä, kun taas eleet (nonverbaalinen) ovat esimerkki analogisesta
viestinnästä. Viidentenä Watzlawick väittää, että vuorovaikutuksen vallankäyttö voi-
daan jaotella symmetriseen ja dominoivaan/alistavaan vallankäyttöön. Symmetri-
sessä kommunikaatiossa osapuolet ovat tasavertaisia. Esimerkiksi kun ystävät jut-
televat keskenään, kummallakaan ei ole yliotetta. Jos taas äiti puolestaan huutaa
lapselleen, äidillä on valta ja lapsi alistuu. Watzlawick toteaa, kumpaakin valtasuh-
detta tarvitaan. (Griffin 2015, 166–170.)

2.1.1 Lapsen vuorovaikutuksen kehitys

Kiintymyssuhdeteoria

Tuula Tamminen sanoo kiintymyssuhteella olevan suuri merkitys lapsen kasvulle ja
kehitykselle. Hänen näkemyksessä, brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John
Bowlbyn kehittämästä kiintymyssuhdeteoriasta, jota myöhemmin Bowlbyn kolle-
gansa yhdysvaltalainen kehityspsykologi Mary Ainsworth täydensi, korostaa vau-
vaiän varhaisia suhteita. Lapsi tulee usein varhaiskasvatuksen piiriin alle vuoden
ikäisenä. Tässä vaiheessa pystytään sanomaan, minkälainen kiintymyssuhde lap-
sella on. Kiintymyssuhde kuitenkin kehittyy vielä vähintään puoli vuotta, joten var-
haiskasvatuksen laadulla on myös vaikutusta kiintymyssuhteen luomiseen ja kiinty-
myssuhteen laadulla on vaikutuksia ihmisen koko elämälle. Se miten lapsi kiintyy,
näky siinä, miten hän aikuisena kiintyy toisiin. (Tamminen 2004, 51.)

Varhaiskasvatuksessa tulisi ottaa huomioon lapsen tarve kiinnittyä yhteen tiettyyn
aikaiseen. Tämä henkilö luo lapselle turvallisuuden tunteen, hän voi luottaa siihen
henkilöön hädän hetkellä. (Rusanen 2011, 29). Lapset valikoivat heille tärkeän
henkilön sillä perusteella, että hän on läsnä, vastavuoroinen ja sensitiivinen sekä
osaa tuottaa iloa vuorovaikutuksessa. (Rusanen 2011, 199.) Rusanen kertoo La-
hikaisen ja Sundqvistin tutkineen ja havainneen, lapselle tärkeän ja emotionaalisesti

lämpöisen henkilön puuttuminen päivällä on melkein yhtä huono asia, kuin että tällaista henkilöä ei olisi ollenkaan. Lapsi ei kykene varastoimaan emotionaalista lämpöä, ja illalla ja viikonloppuna saatu lämpö ei riitä lapsen myönteiselle kehitykselle. (Rusanen 2011, 196.)

Näin ollen varhaiskasvatuksen kasvattajien täytyy olla henkisesti ja fyysisesti kun myös emotionaalisesti sitoutuneita työhönsä, jotta voidaan luoda lapselle mahdollisimman turvallisen ja ehyen kasvun ja kehityksen sekä kiintymyksen toisiin. Kasvattajan vastavuoroisuus ja aloitteen tekeminen ja sen sopiva ajoitus lapsen vireystilaan nähden auttaa lasta kiintymään kasvattajaan.

Transaktionaalinen kehitysmalli

Kehityopsykologi Arnold Sameroff on kehittänyt transaktionaalisen kehitysmallin, jossa hän on tutkinut, miten geeniperimä, yksilön oma persoonallisuus ja ympäristö aktivoivat tai inaktivoivat eri geenejä. Hän on todennut, että varhaisessa vaiheessa geeniperimällä ja ympäristötekijöillä on suuri merkitys lapsen varhaiseen vuorovaikutukseen. Vasta myöhemmällä iällä lapsen oma persoonallisuus voimistuu. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen tiedot ja taidot rakentuvat aina aikaisempien tietojen ja taitojen varaan. Hänen kertoo myönteisellä vuorovaikutuksella olevan positiivinen vaikutus lapsen sosiaalisemotionaaliseen kehitykselle. (Sameroff 2009, 9–14.)

Sternin vuorovaikutuksen kehityksen teoria

Tuula Tamminen kuvaa psykoanalyttikko Daniel Sternin vuorovaikutuksen kehityksen teoriaa seuraavasti. Stern jaottelee lapsen kehityksen viiteen ikäkauteen, jotka sijoittuvat ensimmäiseen kolmeen ikävuoteen. Hänen teoriassaan ihmisen psyykinen perusta on halu ymmärtää, ei ainoastaan itseään, vaan myös ympäröivää maailmaa. (Tamminen 2004, 38.)

Ensimmäinen vaihe on *orastavan minuuden ja ihmissuhteen vaihe*. Tässä 2–3 kuukauden iässä vauva tekee tarkkoja, monipuolisia, aistin varaisia havaintoja liittyen inhimilliseen vuorovaikutukseen. Vauva myös tuntee, miten toinen ihminen säätelee, mitä vauvalle tapahtuu. Vauva osaa myös ilmaista tarpeensa, nälän tunnetta, unen tarvetta, ja toinen huomaa tai ei huomaa näitä. (Tamminen 2004, 39.)

Toinen vaihe on *ydinminuuden ja ydinihmissuhteen vaihe*. Sen lisäksi että vauva ilmaisee omat tarpeensa, hän myös oppii matkimaan ja toistamaan oppimansa.

Vuorovaikutuksen avulla lapsen neurofysiologinen aktivaatiotaso nousee ja vauva ymmärtää, että toisen kanssa ollessa voi kokea ja saavuttaa enemmän. Nämä kokemukset lisäävät kiintymyksen tunnetta. (Tamminen 2004, 39–40.)

Kolmas vaihe alkaa 7–9 kuukauden iässä. Tämä on *subjektiivisen minuuden ja intersubjektiivisen ihmissuhteen vaihe*. Tässä vaiheessa nousee lapsen halu ymmärtää toisia, mutta myös tulla ymmärretyksi. Tämä tarve jatkuu läpi koko elämän. Vauvalle ei enää riitä hoidon tulos, vaan hän tarvitsee myös tiedon siitä, että toinen ymmärtää, miksi hoidetaan. Tämä toistensa ymmärtäminen tai vastavuoroisuus luo pohjan yhteenkuulumiselle. (Tamminen 2004, 40.)

Verbaalisen minuuden ja ihmissuhteen vaihe alkaa 15–18 kuukauden ikäisenä, eli iässä, jossa lapsi alkaa puhua. Yhteinen kieli lisää yhteistä jaettavaa ja näin ollen lisää vuorovaikutusta. Tässä vaiheessa korostuu myös sanojen merkityksien tulkitseminen. (Tamminen 2004, 40–41.)

Viides vaihe on *kertovan minuuden ja ihmissuhteen vaihe*, joka tapahtuu 2–3 vuotiaana. Tässä vaiheessa lapsi alkaa kielellisesti selittämään niin itselleen kuin joskus toisillekin omia sisäisiä tuntemuksia ja ajatuksia. Tämä on syntyvaihetta loogiselle ajattelulle, jota käytetään loppuelämä. Tämä on myös dialogisuuden alku, missä lapselle nousee tärkeäksi se, kuinka hän kertoo tarinansa ja miten me ymmärrämme hänen kertomustaan. (Tamminen 2004, 41.)

2.2 Mallioppiminen

Mallioppimisen teorioita on monia, mutta perimmäinen ajatus on, että lapset oppivat mallintamisen kautta. Lapsi näkee, kuinka malli toimii, mitkä reaktiot malli sai ja mitkä tunteet se lapsessa itsessään herätti. Sopivassa tilanteessa lapsi toimii mallin mukaisesti. Jos mallia palkitaan toiminnasta ja malli on mieluisa lapselle, lapsi herkemmin toistaa mallin toimintaa. Lapsi voi toimia negatiivisella tavalla myös, sillä negatiivisella käyttäytymisellä saadaan myös reaktiota. (Bandura, 1971.) Varhaiskasvatusiässä oleva lapsi oppii tehokkaimmin mallioppimisen kautta. Hän muistaa kokemansa tai näkemänsä, joko toisen lapsen tai aikuisen toimintoja. Sopivassa tilanteessa hän jäljittää kokemansa, useimmiten tiedostamattaan. Jäljittäminen on

yleisempää, jos malli on tykätty tai tärkeä henkilö lapselle. Reaktion saaminen vahvistaa oppimista ja lapsi toistaa oppimansa. Mallioppimista pidetään erittäin tärkeänä osana vuorovaikutustaitojen kehitystä. (Nieminen 2004, 56.)

2.3 Lapsen kielellinen kehitys

Encyclopedia of Children's Health (2019) kertoo lapsen kielellisen kehityksen olevan ensimmäisten viiden elinvuoden aikana hyvin nopeata. Vaiheet ja niiden järjestys ovat kaikille samat, mutta tahti on hyvinkin yksilöllistä. Lapsi yleensä oppii kielen vastaanottamisen tai ymmärtämisen nopeammin kuin hän oppii kielellisen ilmaisun tai kommunikaation. Ennen kuin lapsi on tullut varhaiskasvatuksen piiriin (noin 9–10 kuukauden iässä), hän osaa vokaaliäänteet ja ylipuolet konsonanttiäänteistä, hän reagoi nimeensä ja osaa käyttää äänenpainoa. Ennen ensimmäistä syntymäpäivää, lapsi kuuntelee, kun hänelle puhutaan, tunnistaa yleisien esineiden ja perheen jäsenten nimiä, hän reagoi yksinkertaisiin pyyntöihin ja ymmärtää ei-sanat ja eleitä. Noin 11 kuukauden iässä hän sanoo ensimmäisen merkityksellisen sanan tai osan siitä. Kahdentoista kuukauden iässä hän voi sanoa 2–3 merkityksellistä sanaa ja harjoittelee äänen sävyjä, kuten nostamalla sitä kysymyksen yhteydessä. Lapsi alkaa ymmärtämään yksinkertaisia ohjeita, nauraa sopivissa tilanteissa ja osaa pyytää apua elein ja äänin noin 12–15 kuukauden iässä. Kahdeksantoista kuukauden iässä lapsi osaa noin 5–20 sanaa, yleensä nominatiiveja. Hän toistaa näitä usein ja saattaa tässä iässä osata yhdistää kahta sanaa. Tässä vaiheessa ulkopuoliset ymmärtävät 20–25 % lapsen puheesta. Noin 18–24 kuukauden iässä lapsi osaa noin 50 yleistä sanaa, hän ymmärtää kaksiosaisia ohjeita, osoittaa kehon osiin, yrittää lausua kolmitavuisia sanoja, puhuu kolmen sanan lauseita, kysyy kaksi sanaisia kysymyksiä, hyräilee ja laulaa ja osaa sanoin ilmaista kipua. Tässä vaiheessa ulkopuoliset ymmärtävät noin 50–70 % lapsen puheesta.

Kahden ja kolmen vuoden välillä lapsi oppii noin 400 sanaa, hän käyttää pronomineja ja vähintään kaksi prepositiota (päällä, sisällä, alla). Hän yhdistää sanoja pieniksi lauseiksi ja pystyy kuvailemaan mitä on juuri nähnyt tai kokenut. Hän oppii käyttämään imperfektiä ja monikkoa ja osaa nimetä kehon osia, värejä, leluja, ihmi-

siä ja esineitä. Hän toistaa lauluja ja loruja sekä vastaa Mitä-kysymyksiin. He jatkuvasti keksivät itselleen entuudestaan tuntemattomia lauseita, sillä hän osaa yleiset kieliopin säännöt. Kolme vuotta täyttäneelle on tavanomaista, että muut ymmärtävät hänen puheensa. (Encyclopedia of Children's Health 2019.)

Kun lapsi täyttää neljä vuotta hän ymmärtää suurimman osan kuulemastaan, hän keskustelee ja käyttää noin 900–1000 sanaa. Hän osaa kysyä kysymyksiä ja kertoa tarinoita. Neljännen ja viidennen ikävuoden aikana lapsi puhuu paljon, hän osaa helposti kommunikoida toisten lasten ja aikuisten kanssa, hän osaa kertoa juonellisia tarinoita ja osaa vastata kysymyksiä niistä. Tämä on kielellisen kukoistuksen aikaa. Kun lapsi täyttää viisi hän osaa toteuttaa kolmen lauseen ohjeita, puhuu ja kysyy jatkuvasti, osaa kaikki kirjaimet ja käyttää oikeaa kielioppia. (Encyclopedia of Children's Health 2019.)

2.4 Vuorovaikutus laissa

Varhaiskasvatuslaissa (13.7.2018/540) eritellään varhaiskasvatukselle tavoitteita. Viidentenä tavoitteena on varmistaa lapsille mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatuksen henkilökuntaan. Kahdeksantena tavoitteena on seuraava:

kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen; (L 13.7.2018/540, § 3)

Opetushallituksen määräämät varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (tästä lähtien vasu,) ohjaavat varhaiskasvatuksen tavoitteita ja sisältöä. Lapset oppivat, kehittyvät ja kasvavat, vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Hyvät vuorovaikutussuhteet henkilöstöön auttavat lapsen kehitystä, luovat hyvälle hoidolle ja huolenpidolle perustan ja hoitotilanteissa lapselle tarjoutuu tilaisuus itsekkin oppia vuorovaikutuksen taitoja (Vasu, 21.12.2018, 17–18.)

2.5 Suomalaisen varhaiskasvatuksen periaatteet

Varhaiskasvatuslaissa (13.7.2018/540) varhaiskasvatus määritellään suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena palveluna siihen sopivassa paikassa. Jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus saada 20 tuntia varhaiskasvatusta viikossa siitä alkaen, kun hänen vanhemmillaan ei ole oikeutta sairausvakuutuslain määrittelemään äitiys-, vanhempain- tai isyysrahaan, siihen saakka, kunnes hänet on perusopetuslaissa määrätty oppivelvolliseksi (L 13.7.2018/540.) Keskimäärin lapsella alkaa subjektiivinen oikeus 9–10 kuukauden iässä, ja loppuu siihen, kunnes hän aloittaa ensimmäisen luokan koulussa, yleensä syksyllä samana vuonna, kun hän täyttää seitsemän vuotta. Lapsella on velvollisuus osallistua esiopetukseen, joka kuuluu käytännössä varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus kuuluu opetushallituksen alaisuuteen. (Opetushallitus, [Viitattu 21.4.2019])

Suomalaista varhaiskasvatusta määrittelee monet lait ja asetukset. Näitä ovat esimerkiksi perustuslaki (11.6.1999/731) ja varhaiskasvatuslaki (13.7.2018/540). Suomi ratifioi YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista vuonna 1989 ja se toimii perustana varhaiskasvatukselle. Artiklassa 2 sovitaan lapsien oikeuksien koskevan kaikkia alle 18-vuotiaita, huolimatta hänen ihonväristään, uskonnostaan, sukupuolestaan tai kielestään. On varmistettava, että lasta ei syrjitä hänen vanhempiansa asemasta, toiminnasta, mielipiteistä tai vakaumuksesta johtuen. Artikla 3 sitoo niin julkisen- kuin myös yksityisen sektorin viranomaiset asettamaan lapsen edun ensisijaiseksi. Artiklassa 6 sovitaan lapsella olevan oikeus elämiseen ja kasvuun sekä kehitykseen. Artikla 12 takaa lapselle oikeuden tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa omaan ikään ja kehitystasoon nähden. (Lapsen oikeuksien yleissopimus, 1989.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 esitetään kasvatuksen, opetuksen ja hoidon olevan varhaiskasvatuksen ehyt kokonaisuus. Eri-ikäisillä lapsilla on eri painotuksia näistä kolmesta lohkoista. Kasvatuksella tarkoitetaan kulttuuristen arvojen, tapojen ja normien välittämistä sukupolvelta toiselle. Lapsille siirretään yhteiskunnassa toimimisen osaamista ja samalla muovataan hänen yksilöllistä identi-

teettiään, jota hän käyttää myös toisten hyväksi. Opetuksella halutaan herättää lasten motivaatio ja uteliaisuus uusia asioita ja kokemuksia kohtaan. Oppimiseen on määrätty ikätasoon liittyviä tavoitteita. Hoito liittyy fyysisten ja emotionaalisten tarpeiden täyttämiseen. Siihen tarvitaan vastavuoroisuutta, kunnioitusta, läheisyyttä ja myönteistä kosketusta. Varhaiskasvatuksessa hoitoon kytkeytyvät aina kasvatus ja opetus. (Vasu 2016, 18.10.2016, 21.)

2.6 Lapsen osallisuus ja tunnesäätely varhaiskasvatuksessa

Keskustelut lasten osallisuudesta ja hänen osallistamisesta varhaiskasvatuksessa ovat nousseet yhdeksi tärkeämmäksi aiheeksi. Laki sitä velvoittaa ja sen laatua tullaan arvioimaan. Osallisuuden lisääminen vaatii sekä lapsilta että kasvattajilta ponnistusta, sillä lapsille täytyy opettaa osallistumisen keinoja ja kasvattajien täytyy opetella vallasta luopumista. Osallisuuden opettamiselle tarvitaan yhteistä kieltä tai kommunikaatio keinoja. Nämä voi olla tavallisen kielen lisäksi myös kuvat, lasten kokoukset tai muu ympäristön muokkaus, esimerkiksi vapaasti valittavat leikit. (Turja 2017, 49–50.) Turvallisella ja avoimella vuorovaikutuksella luodaan lapselle mahdollisuuden uskaltautua kertomaan toiveistaan ja kasvattajan tulee varmistaa, että kaikki lapset saavat äänensä kuuluviin. (Turja 2017, 50).

Talentia-lehden Kasvu-liitteessä (Kettunen 2019, 12–13) esiteltiin lahtelaisen Meri Williamsin kehittämää lapsen kuulemisen peliä. Pelin tarkoitus on päiväjärjestyskuvakorttien avulla saada lapsen mielipiteet esille. Pelissä asetetaan kunkin kortin auringon tai pilven kohdalle, samalla keskustellen miksi valinta osui siihen. Toiminnan kautta saadaan yksittäiseltä lapselta tuotu esiin hänen oman mielipiteensä päivän kulusta.

Kanninen & Sigfrids kertovat John Gottmanin tutkimuksista, missä todettiin niiden lasten, kenen vanhemmat osasivat taitavasti ohjata lapsensa tunnetaitoja, pystyivät paremmin säätämään tunteitaan. Lapset jotka osaavat nimetä ja tunnistaa omia tunteitaan, rauhoittuvat nopeammin ja osaavat tunnistaa toistenkin tunteet. he osaavat asettua toisten asemaan ja ovat yleensä suosituimpia. He myös sairastuvat vähemmän ja menestyvät koulussa paremmin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 75.)

Lapsi kuka ei vielä osa sanoittaa tunteitansa, kuitenkin ilmaisee eri tunteita kehollisesti. Esimerkiksi mustasukkaisuus näkyy kasvoilta niin että lapsi katsoo alta kulmien viivamaisilla silmillä ja kiukku voi tuntua piston rinnassa. Nämä ruumiilliset kokemukset ovat lapselle helpompia sanoittaa ja jopa kasvattajan nähdä. Kasvattajan tarkoitus on pukea näitä ruumiillisia tuntemuksia sanoiksi, jota lapsi osaa myöhemmin selittää ja käsitellä tunteensa itselleen ja toisille. Turvallinen kasvattaja pystyy lukemaan lapsen yksilöllisiä tunteita ja osoittamaan lapselle, että välittää, ymmärtää, auttaa ja lohduttaa häntä. Tässä vaaditaan kasvattajalta sensitiivisyyttä ja tarkkaa havainnointi kykyä sekä perusteellista lapsen tuntemista. Tärkeintä on löytää iloa joka suhteessa, jopa kiukkukohtauksen jälkeen saa iloita. (Kanninen ym 2012, 76–88.)

2.7 Varhaiskasvatuksen henkilöstö

Opinnäytetyössä käytän kahta termiä, henkilöstö ja kasvattaja. *Henkilöstö*-sanaa käytän, kun puhun yleisesti henkilökunnasta. Henkilökuntaan kuuluvat päiväkodinjohtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat, vauvanhoitajat, päiväkotihuoltajat ja jopa keittiöhenkilökunta tai talonmiehet. Karvi käyttää tätä termiä pääsääntöisesti, mutta käyttää myös sanaa *aikuinen*. Karvin asiakirjassa se yhtäällä tarkoittaa ainoastaan henkilöstöä, mutta toisissa yhteyksissä tämä sana käsittää aikuista ihmistä yleisesti. Itse en käytä tätä termiä, vaan puhun henkilöstöstä tai vanhemmista. *Kasvattaja*-termiä käytän henkilöstön jäsenistä, jotka toimivat suoranaisesti lapsiryhmässä. Näitä ovat varhaiskasvatuksen opettajat, lastenhoitajat ja vauvanhoitajat. Haastatteluissa olivat mukana myös päiväkotihuoltaja ja päiväkodinjohtaja, mutta heitä en laske kasvattajiksi, vaikka he saattavatkin olla ryhmässä mukana.

Uuden varhaiskasvatuksen lain mukaan *päivähoito* sanaa korvattiin varhaiskasvatuksella. Kunnalla oli mahdollisuus vaihtaa muitakin nimikkeitä, kuten Seinäjoen kaupunki päätti tehdä. Seinäjoella muutettiin nimikkeitä seuraavasti: lastentarhaopettajat ovat varhaiskasvatuksen opettajia, ja lähihoitajat muuttuivat lastenhoitajiksi.

Toinen asia mitä ollaan paljon tutkittu, on lapsilähtöisyyttä vastaan opettajajohtoisuutta. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen asettamista toiminnan keskiöön, eli lapsen aloitteista ja mielenkiinnonkohteista, kasvattaja mahdollistaa lapsen omaehtoista toimintaa ja oppimista. Opettajajohtoisuudessa opettaja säätää ja suunnittelee toimintaa ilman lasten kuulemistä. Jollekin lapsille ja joissakin tapauksissa opettajajohtoisuutta tarvitaan. Esimerkiksi perustaitojen opettelussa tai jos lapsi tarvitsee erityisesti tukea opettajajohtoinen, on parempi tapa. Kuitenkin lapsilähtöisellä lähestymisellä lisätään lapsen osallisuutta, mikä taas edistää hänen sosiaalisten taitojen kehittymistä.

2.9 Myönteisen vuorovaikutuksen tukemisen menetelmiä varhaiskasvatuksessa

Pienryhmätoiminta on vakiintunut menetelmä varhaiskasvatuksessa. Sen tarkoitus on tukea ja edistää vuorovaikutusta. Lapset jaetaan erilaisiin ryhmiin, esimerkiksi iän, sukupuolen, tai mielenkiinnonkohteiden mukaan. Tarkoitus ei ole vain jakaa lapset ryhmiin ja antaa lasten tehdä mitä haluavat, vaan kasvattaja on läsnä ja aktiivisesti ohjaa toimintaa, jotta lapsilla on turvallinen ja ennakoitavissa oleva rakenne. Tämä auttaa lapsen osallisuutta ja vahvistaa vuorovaikutusta niin kasvattajaan kuin myös muihin ryhmän jäseniin. Pienryhmät tulisivat olla kiinteitä, missä sama kasvattaja on samojen lasten kanssa. Eteenkin alle kolmevuotiaille tämä on tärkeä, jotta lapsi oppii kiintymään ryhmänsä jäseniin ja kasvattajaan ja oppii toimimaan ryhmän sääntöjen, tapojen ja odotusten mukaan. Kasvattajalle pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuden havainnoida lasta ja lapsiryhmää pitkäjänteisesti. (Järvinen & Mikkola 2015, 39–42.)

Puhu hyveiden kieltä on yksinkertainen menetelmä missä vahvistetaan lapsen hyvää toimintaa. Huomatessaan lapsen hyvää käytöstä tai tuotosta tai muuta hyvettä, kiitetään häntä siitä. Kiitos voi tapahtua tunnustamalla hänen hyveensä, sanallisesti kehumalla, kuulemalla ja myötätunnolla tai esimerkillisellä toiminnallamme. Ja jos havaitsemme ei toivottua käytöstä on käytettävä ”hampurilaismallia”, missä kahden kehun välissä on korjaus ehdotus. (Kavelin Popov 2000, 21–26.)

Lukeminen, leikkiminen ja pelaaminen ovat erinomaisia vuorovaikutuksen hetkiä. Näissä tilanteissa lapsi oppii käsittelemään omia arkisia tilanteita ja tunteita. Keskustelut ovat usein pidempiä ja kielellisesti rikastuttavampia ja mieleen painuvimpia, sillä pystytään keskittymään asiaan sillä hetkellä. Esimerkiksi kuvakirjaa katsellessa, voidaan keskustella siitä eläimestä mitä sillä hetkellä näkee. Sensitiivisellä otteella saadaan lapsen kielelliset tai ei-kielelliset pyrkimykset vahvistettu. Näissä tilanteissa vuorovaikutus on myös vastavuoroista, sillä kummatkin osapuolet osallistuvat keskusteluun kysymyksillä ja vastauksilla. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 116–117.)

Sanoittaminen tarkoittaa tunteiden, tilanteiden, toimintojen ja ympäristön sanallista kuvaamista lapselle. Vaikka lapsella ei vielä ole sanastoa, hän kuitenkin ymmärtää hyvin paljon ja hänen kielelliset taidot ovat kehittymässä.

Kommunikaation apuvälineitä on monia ja välineen tai välineiden valitseminen riippuu lapsen kommunikoinnin haasteista. Kuvien käyttö on yleistä päiväkodeissa. Kuvien selitetään erilaisia toimintoja, kuten pukeutumisen vaiheita, käsien pesua tai päiväjärjestystä. Kuvat voivat myös olla henkilökohtaisessa käytössä, kuten kuva kansiossa tai tabletilla. Näillä lapsi itse pystyy välittämään asiansa toisille valitsemalla sopivia kuvayhdistelmiä. Apuvälineenä voi olla myös viittomakieli tai yksinkertaisemmat tukiviittomat. Tukiviittomia ei käytetä samalla tavalla kuten viittomakieltä, joka on tarkoitettu kuulon alenemiseen. Tukiviittomia käytetään, jos lapsella on puheen ymmärtämisen tai prosessoinnin tai tuottamisen kanssa haasteita. Tukiviittomilla ei välttämättä viitota koko lausetta, vaan normaalin puheen yhteydessä viitotaan keskeisimmät asiat, kuten esineet, toiminnat ja tunteet. Kodin ja päiväkodin välillä voidaan käyttää ”reissuvihko” tapaista vihkoa, mihin kukin osapuoli kertoo muutamalla sanalla ja kuvalla lapsen päivän tai illan kulusta, jotta voidaan kotona tai päiväkodilla keskustella lapsen kanssa tapahtumista.

Sadutus on kuuntelemisen-, vuorovaikutuksen- ja osallisuuden lisäämiseen tarkoitettu menetelmä, missä yksinkertaisesti pyydetään lasta kertomaan itsekeksittyä satua, vapaasti ja keskeytyksettä. Lapsen kertomaa satua kirjataan sanatarkasti aikuisen toimesta. Sadun päätettyä lapselle luetaan satu takaisin sanasta sanaa, ja sitten annetaan mahdollisuuden muuttaa sitä mielensä mukaan. Sadutusta voidaan

tehdä yksilötasolla tai ryhmätyönä. Voi käyttää lapsen piirtämää kuvaa tai muuta kuvaa apuna sadun luomiselle. (Karlsson 2014, 24–25.)

2.10 Vuorohoito

Varhaiskasvatuslaissa mainitaan vuorohoito kolme kertaa. Luvussa 2 määrätään järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät seikat. Pykälässä 9 kerrotaan päivittäisen keston olevan enintään kymmenen tuntia. Vuorohoidon päivittäinen tuntimäärä määräytyy kuitenkin lapsen hoitotarpeen mukaan. Pykälässä 13 sanotaan että vuorohoitoa järjestetään iltaisin, öisin, viikonloppuisin ja arki- ja juhlapäyhinä ja että tarve määräytyy vanhemman työn tai opiskelun johdosta. (L 13.7.2018/540.)

Lasten psykiatri Jari Sinkkonen kertoo haastattelussa, että lapsen sopeutuminen vuoropäivähoitoon johtuu paljolti lapsen iästä ja persoonallisuudesta. Sitä voidaan helpottaa tuomalla esineitä kuten unileluja kotoa ja selittämällä lapselle mitä tulee tapahtumaan. Vuorohoito saattaa tuntua lapsesta kaoottiselta, jos aikuinen kokee sen sellaiseksi, ja sen johdosta Sinkkonen kehottaa vanhempia tarkastamaan omaa suhtautumista vuorohoitoon. Sinkkoson mielestä on tärkeää, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, etenkin kun lapsi kohtaa monia hoitajia hoitopäivänsä aikana. (Hevonoja 11.11.2013.)

Vuosina 2015–2016 Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto ja 22 Keski-Suomen kuntaa osallistuivat vuorohoitoa koskevaan OHOI-hankkeeseen. Tuloksena oli kirja *Osaamista vuorohoitoon*, missä panostettiin vuorohoidon erityisasemaan varhaiskasvatuksessa. Otettiin selvää erityisesti kasvattajien hyvinvointiin, mutta myös kiinnitettiin huomiota lasten, vanhempien ja päättäjien näkemyksiin. Kirjassa on myös osio kasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta, missä korostetaan psyykkisesti turvallisen ympäristön tärkeyttä, jossa henkilöstöllä on oltava vahva tilannetaju ja on osattava havainnoida lapsen tarpeita. Myönteiselle vuorovaikutukselle on olennaista, että kasvattaja osaa toimia sensitiivisesti lapsen viireystiloja havainnoidessa, kasvattajalla on vahvaa ammattitaito ja että kasvattajat osaavat toimia odotetusti ja johdonmukaisesti että lapsi pystyy ennakoimaan tilanteita. (Teppo & Malinen 2016, 78–79.)

3 LAADUN ARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuslaissa (L 13.7.2018/540) on määrätty, että jokaisella lapsella on tasavertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, riippumatta hänen sukupuolestaan, asuinkunnastaan tai kulttuurisesta taustastaan. Laki velvoittaa myös arviointiin, jonka tarkoitus on varmistaa tämän toteutumisen. Karvin tutkimuksien mukaan tätä on ollut mahdotonta todentaa, sillä ei ole ollut työkaluja, jolla tätä mitataan tai määritellään.

Vaikka Suomen varhaiskasvatus on integroitunut kansallinen järjestelmä, Taloudellisen yhteistyö- ja kehittämissijärjestön (OECD) raportissa käy ilmi, että laadun arviointi on kuitenkin satunnaista ja vaihtelevaa niin kansallisella, paikallisella kuin pedagogisella tasolla. Lain säätämiä parametreja, kuten suhdelukuja ja mitoitusta arvioidaan. Samoin yksittäisten lasten arviointeja toteutetaan, mutta tarjotun palvelun laatua ei systemaattisesti arvioida. Tämän johdosta ei pystytä vertailemaan eri palveluntuottajia ja varhaiskasvatuksen yksiköitä keskenään. Tämä johtuu siitä, että ei ole valtakunnallisia standardeja tai arviointimenetelmiä varhaiskasvatukselle. (Adamson 2016, 3.)

Näistä syistä johtuen Karville on annettu tehtäväksi kehittää kansallista laadun arviointia ja itsearviointia. Varhaiskasvatussuunnitelmia ollaan laadittu niin valtakunnallisella kuin myös paikallisella tasolla. Nyt on aika tarkistaa niiden toteutusta, ei ainoastaan paikallisella tai pedagogisella vaan myös valtakunnallisella tasolla. Tavoitteena on luoda jo hyvästä varhaiskasvatuksesta tasavertainen ja laadukas järjestelmä koko Suomelle, riippumatta siitä, onko kyseessä kunnallinen tai yksityinen palvelutuottaja. Maantieteellisellä sijainnilla, yksikön koolla tai saatavilla olevilla resursseilla ei myöskään voi olla merkitystä laadulla.

Yleisesti laadun arviointia pidetään tärkeänä työkaluna paikallisen tahon kehittämiseksi. Tiedetään, missä ollaan oikealla jäljellä ja mitä tulisi parantaa. Paikallistason arviointi myös tuo esille, mitkä seikat ovat yksikölle tai yhteisölle tärkeitä. Laatua arvioidessaan tulevat esille alueellinen karaktääri ja omaleimaisuus. Karvin tehtävänä on kehittää työkaluja ja arvioinnin perusteita, jotta vertailuja eri varhaiskasvatuksen organisaatioiden ja yksiköiden välillä on mahdollista. Myös kansallisella ta-

solla on suoritettava arviointia. Vertailemalla huomataan paikalliset erot ja pystytään paremmin puuttumaan epäkohtiin ja lisäämään tasavertaisuutta kansalaisille. Karvin työ on vielä keskeneräinen, sillä vaikka laadukkuuden indikaattorit ovat lueteltuna, kriteereiden arviointiin tarvittavat mittarit ja yhteinen digitaalinen vertailualusta puuttuvat.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirja on koottu käyttäen erilaisia tutkimuksia, niin kansallisista kuin kansainvälisistä lähteistä, jotka on katsottu tukevan suomalaista varhaiskasvatusta ja sen laadun arvioinnin perusteita. Karvin työryhmä on jaotellut laadun tekijät kahteen kategoriaan; rakennetekijöihin ja prosessitekijöihin. Rakennetekijät ovat suhteellisen pysyviä, valtakunnan tasolla yhtenäisiä. Prosessitekijät ovat paremminkin varhaiskasvatuksen sisällöllisiä tekijöitä. Kumpikaan tekijäalue ei kuitenkaan ole staattinen, ja prosessitekijät muovaavat ja muovautuvat rakennetekijöistä. (Vlasov, Salminen, Repo, Karila, Kinnunen, Mattila, Nukarinen, Parrila & Suolnen 2018b, 14–15). Yksinkertaistetun kokonaiskuvan laadunarvioinnin rakenteesta löytyy liitteestä 2.

Laadukasta varhaiskasvatusta voidaan tarkastella kolmella tasolla; kansallisella, paikallisella ja pedagogisella tasolla. Laadun arviointi kansallisella tasolla kohdistuu lainsäädäntöön, valtakunnallisen opetussuunnitelmaan, oikeutteen laadukkaaseen ja saatavaan varhaiskasvatukseen, sujuvaan ja tasa-arvoiseen siirtymiseen varhaiskasvatuksesta eteenpäin koulujärjestelmään, henkilöstön koulutusvaatimukseen, paikallisen tason ja yksityisen palveluntuottajien vastuisiin ja velvollisuuksiin sekä arviointijärjestelmän kokonaisuuteen. Paikallisella tasolla laadun arvioinnin kohteet liittyvät yllämainittujen lisäksi myös; huoltajien ohjaukseen ja neuvontaan, varhaiskasvatuksen johtamisjärjestelmään, henkilöstön rakenteeseen ja resursseihin, työaikarakenteisiin ja -suunnitteluun, lapsiryhmän rakenteisiin ja kokoon sekä oppimisympäristöihin. Yllä mainitut laadun arvioinnin kohteet ovat kaikki varhaiskasvatuksen rakennetekijöitä. (Vlasov ym. 2018b, 69–73.) Karvi on määritellyt yhteensä kolmeoista rakennetekijää. Kullakin rakennetekijälle on asetettu tavoitetila tai indikaattori. Rakennetekijä indikaattoreita on yhteensä 34.

Pedagoginen taso on alin tai ruohonjuuri taso. Siellä missä lapset, henkilöstö ja vanhemmat ovat päivittäisessä toiminnassa mukana. Vaikka pedagogisella tasolla arvioidaan laatua muutaman rakennetekijän kautta, valtaosa laadun arvioinnista

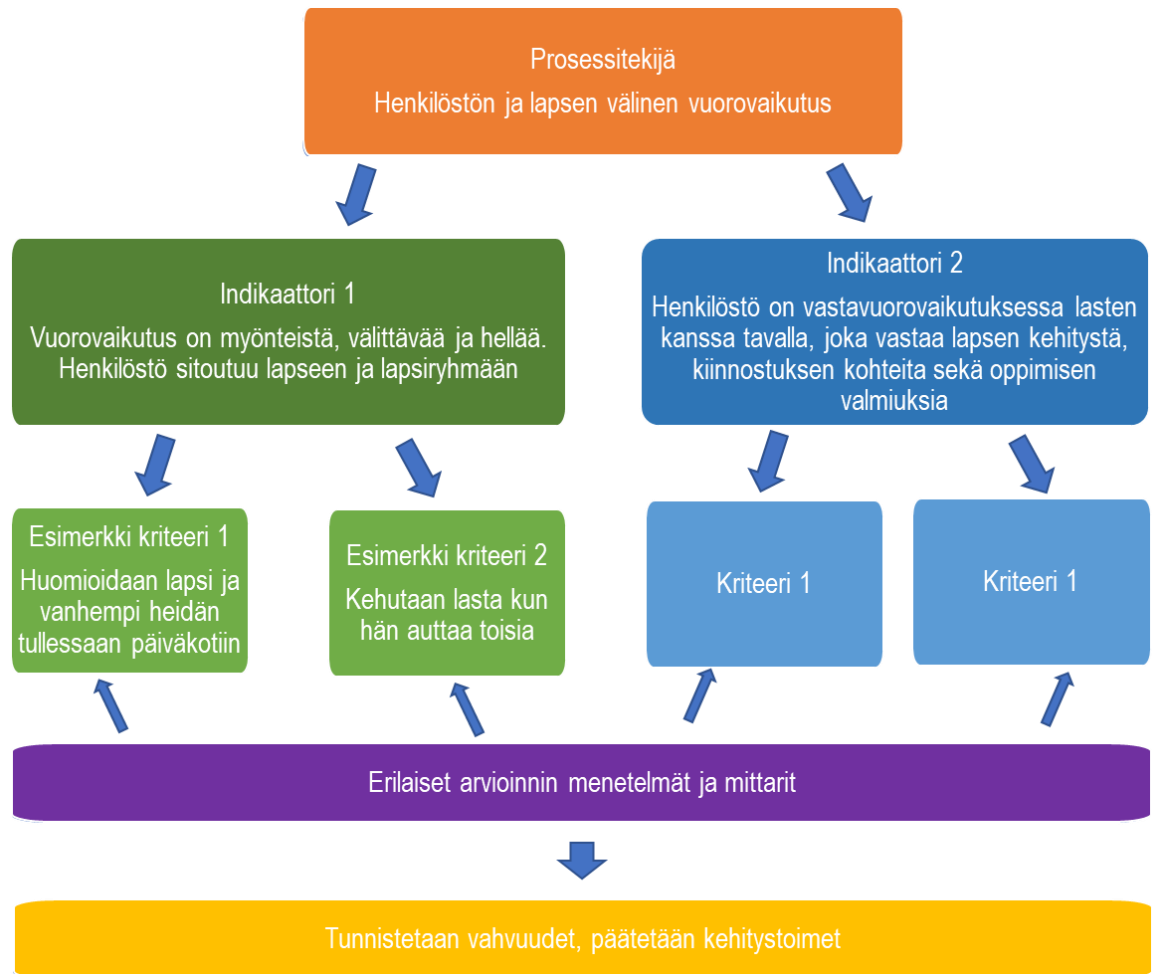
kohdistuu prosessitekijöihin. Prosessitekijät kuvaavat toimintakulttuuria ja määrittelevät osapuolten kokemuksia. (Vlasov ym. 2018b, 11.) Prosessitekijät ovat henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus; pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen; pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt; johtaminen pedagogisen toiminnan tasolla; vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri; henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö; sekä henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus. Karvi on määrittänyt seitsemän prosessitekijää ja tavoite ti-
loja tai indikaattoreita on yhteensä 26.

Prosessi tekijöistä neljä seitsemästä liittyvät vuorovaikutukseen. Vuorovaikutus prosessitekijät ovat seuraavat: henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus, vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri, henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö sekä henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus. Kolme muuta prosessitekijää ovat: pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen, pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt sekä johtaminen pedagogisen toiminnan tasolla.

Kuviossa 1 on kuvattuna mahdollinen esimerkki prosessitekijälle: henkilöstön ja lapsen varhainen vuorovaikutus. Tätä prosessitekijää tarkastellaan tässä opinnäyte-työssä. Ylimmässä tasossa on prosessitekijän nimi. Tähän prosessitekijään liittyy viisi indikaattoria. Karvi määrittelee indikaattorin tavoitetilaksi, joka on konkreettisesti tavoiteltava asia. Siihen kiteytyy varhaiskasvatuksen laadun mittaamiselle olennainen kokonaisuus, jota voidaan sitten käyttää kansallisessa vertailussa. (Vlasov ym. 2018b, 12). Indikaattorit perustuvat suomalaista varhaiskasvatusta ohjau-
viin ja velvoittaviin dokumentteihin, kuten lakiin ja varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Karvi. 25.10.2018). Indikaattoria ei voida suoranaisesti mitata, sillä se on liian laaja kokonaisuus, sen vuoksi se pilkotaan pienempiin osiin, eli kriteereihin, joita voidaan sitten mitata. Alla olevassa esimerkissä on otettu indikaattori 1; *Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään*, ja asetettu sille kaksi kriteeriä. Kriteerit ovat mitattavissa olevia asioita, millä todetaan indikaattorin täyttymistä. Esimerkissä yhtenä kriteerinä on; *huomioidaan lapsi ja vanhempi heidän tullessaan päiväkotiin* ja toisena on; *kehutaan lasta, kun hän auttaa toista*. Kriteereiden täyttymisen arvioinnissa käytetään erilaisia mittareita ja havainnoinnin menetelmiä riippuen mikä menetelmä on sopivin kriteerin mittaamiseen.

Kriteerit ovat laadunarvioinnin peruspalikoita, joita voidaan pedagogisella tasolla helposti havaita, joko niiden täyttymisen tai puutteellisuuden asetetta.

Laadun arvioinnin ydintehtävä on toiminnan kehittyminen, eli itsearviointi. Kriteereiden avulla voidaan tarkastella omaa toimintaa ja sen johdosta muuttaa sitä parempaan suuntaan. Kriteerit saattavat muuttua ajan kanssa ja päiväkoodittain, joten kriteeristöä on syytä tarkastella säännöllisin väliajoin. Karvin laatimaa laadun arvioinnin menetelmää on moitittu liian positiiviseksi, tai että negatiivisia asioita ei olla otettu huomioon (Karvi. 25.10.2018). Tämä on toisaalta totta, mutta jos ajatellaan että indikaattorit ovat tavoitetila, eli kuvaavat täydellisyyttä, niin mittaamalla kriteereitä päästään käytännön todellisuuteen. Tuskinpa on sellaista instanssia, mikä pääsisi todellisuudessa tavoitetilaan.

Kuvio 1. Esimerkki tavoitepohjaisen arvioinnin rakenteesta. (Vlasov & Repoa 2018a mukailen)

3.1 Henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus

Opinnäytetyössä keskityn yhteen Karvin nimeämään prosessitekiään: Henkilöstön ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Vlasov ja Repo summaavat esityksessään Karvin laadun arvioinnin työstä, että laadukas varhaiskasvatus rakentuu vuorovaikutukseen ja että se on myönteisen, turvallisen ja myötätuntoisen varhaiskasvatuksen ydin. (Vlasov ym. 2018a).

Karvi toteaa, että vuorovaikutussuhteiden merkitys lapsen myönteiselle kehitykselle ja oppimiselle korostuu varhaiskasvatuksen arvopohjassa ja lainsäädännössä. Lapselle on taattava turvallisia ja pysyviä suhteita ja että henkilöstön on kohdattava lapsia sensitiivisesti ja huolehdittava heidän emotionaalisista ja kognitiivisista tarpeista.

Samalla myönteisellä vuorovaikutuksella tuetaan lapsen käyttäytymistä ja monipuolista kielellistä kehitystä. Myönteisillä henkilöstön ja lapsen välisillä vuorovaikutussuhteilla edistetään lapsen sosiaalisia ja akateemisia taitoja ja lisätään hänen motivaatiotekijöitä. (Vlasov ym. 2018b, 62.)

Prosessitekijä: Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus

- Indikaattori 1. Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.
- Indikaattori 2. Henkilöstö on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen valmiuksia.
- Indikaattori 3. Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.
- Indikaattori 4. Henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, sanoittaa toimintaa kielellisesti ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytystensä ja taitojensa mukaisesti.
- Indikaattori 5. Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja.

Kuvio 2. Prosessitekijä Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus ja sen viisi indikaattoria. (Vlasov ym. 2018b, 74)

Prosessitekijä *henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus* koostuu viidestä indikaattorista tai tavoitetilasta, jotka ovat numeroitu 1–5. Yhtenä opinnäytetyön tarkoituksena on löytää viidelle indikaattorille kriteerit tai arvioinnin perusteet. Konkreettisesti kysyn, miten tulisi toimia, jotta tavoitetila saavutetaan. Kriteerit ovat perus-

palikoita, joita voidaan mitata. Mittaaminen voi tapahtua monella tavalla, esimerkiksi voidaan käyttää kyllä/ei-vastauksia, arvioida kriteerin täyttymistä asteikolla erittäin hyvin – erittäin huonosti tai havainnollistamalla.

Tässä vaiheessa on tarkoitus hahmottaa ne kriteerit, joilla laadukasta varhaiskasvatusta, Seinäjoen kaupungilla ja erityisesti Taika päiväkodissa, määritellään. Mitareitten ja arviointimenetelmien luominen sekä digitaalisen laadunarviointijärjestelmän kehittäminen ovat Karvillä seuraava vaihe. Kriteereitä luomalla saadaan jokaiselle kunnalle tai yksityiselle palvelutuottajalle tai järjestölle sille kuuluvat ominaispiirteet ja painotukset esille. Kriteerit ovat indikaattoreiden palikat, jotka kertovat, mistä asioista indikaattori koostuu ja mitkä asiat täytyy toteuttaa, jotta päästään tavoitteisiin. Kriteereitä mitataan paikallisella tasolla, jotta pystytään kehittämään toimintaa laadukkaampaan suuntaan.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa selitän tutkimuksen tarkoitusta ja toteutukseen liittyvää metodologia. Lopussa perehdyn tutkimusetiikkaan niin haastattelijan position kuin haastateltavien oikeuksien näkökulmasta. Brown (2019) kiteyttää tutkimuksen perimäisen tarkoituksen näin: tutkijan täytyy tutkia ja kerätä aineistoa, jonka hän sitten analysoi, vastatakseen kysytyyn kysymykseen.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tarkennetut tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kasvattajien näkemyksiä laadun toteuttamiselle liittyen Karvin asettamille *henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen* -indikaattoreihin. Indikaattoreita on viisi ja kullekin indikaattorille oli tarkoitus luoda kriteereitä millä voidaan konkreettisesti laatua mitata. Kriteereiden luominen on avainasemassa varhaiskasvatuksen palvelutuottajalle, sillä kriteereitä voidaan mitata ja arvioida, jotta saadaan kuvan omasta toiminnasta ja sen kehitettävistä kohteista.

Tutkimusta suoritin Seinäjoen Taika päiväkodin henkilöstön näkökulmasta, joten samalla tarkoitus oli selvittää heidän mielestä vuorovaikutuksen ominaispiirteitä vuorohoidolle. Vuorohoito on erilainen hoitomuoto tavalliseen päiväkotiin verrattuna, joten aikomus oli selvittää vuorohoidon kasvattajien näkökulmasta laadukkaan vuorovaikutuksen haasteita. Tarkoitus on kuitenkin luoda kriteerit, jotka sopivat koko kaupungin varhaiskasvatukselle. Taika on minulle tuttu paikka, sillä olen toiminut Taikassa sijaisena useammalla kotialueella, ja nyt opinnäytetyötä tehdessäni olen ollut Natien ryhmässä varhaiskasvatuksen opettajana. Olen suorittanut kaksi työharjoittelua Taikassa. Ensimmäinen oli johtaja Tarja Louhirannan alaisuudessa Johtamisen menetelmät -kurssilla. Toisena olin Valtaistavien työmenetelmien -harjoittelussa Natien ryhmässä.

Opinnäytetyön tarkennetut tehtävät ovat: 1) Selvitellä miten toimitaan, jotta voidaan sanoa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen laadukkaaksi 2) luoda mitattavissa olevia kriteereitä laadukkaalle henkilöstön ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle ja 3) Tarkistaa onko vuorohoidossa erityisiä esteitä laadukkaalle vuorovaikutukselle.

4.2 Ryhmähaastattelu ja yksilöhaastattelu

Opinnäytetyön aineiston keruun suoritin kahdella ryhmähaastattelulla (Fantut ja Natit) ja lisäksi yhdellä yksilöhaastattelulla (päiväkodinjohtaja). Kussakin ryhmässä on omat erikoisuutensa. Fantut edustaa muita Taika päiväkodin sisarusryhmiä. Natit hoitaa koko kaupungin yö- ja viikonloppuvuorohoitoa tarvitsevat lapset, omien lasten lisäksi. Haastatteluissa olivat kaikki sillä hetkellä töissä olevat ryhmän henkilöstön jäsenet. Kustakin ryhmästä oli seitsemän henkilöä. Nateilta oli läsnä kolme varhaiskasvatuksen opettajaa, kaksi lastenhoitajaa, vauvanhoitaja ja päiväkotihuoltaja. Fantuilta oli neljä varhaiskasvatuksen opettajaa ja kolme lastenhoitajaa.

Ryhmähaastattelussa tutkija haastattelee useampia ihmisiä kerralla. Tavoitteena on vuorovaikutuksellinen keskustelu, jossa tutkija toimii keskustelun alustajana ja saattaa kysyä yksittäiseltä haastateltavalta tarkennuksia, mutta tarkoituksena on, että haastateltavat itse kantavat keskustelua eteenpäin. Ryhmähaastattelun tarkoitus on tuoda esille kollektiivista merkitystä kysytyyn. Tutkijan on ohjattava keskustelua tutkittavaan aiheeseen ja samalla pidettävä haastattelijoita motivoituneena keskusteluun. Ryhmähaastattelun etuna pidetään nopeaa tiedon saantia, monelta samanaikaisesti haastateltavalta. Myös vapaamuotoinen keskustelu saattaa olla tutumpi tilanne ujoille ja hiljaisille. He uskaltavat avautua enemmän. Toisaalta se saattaa myös toimia päinvastoin. (Hirsjärvi ym. 2008, 61.)

Ryhmädynamiikalla on suuri merkitys haastattelun tuloksiin. Voimakas ihminen saattaa jyrätä toisia, eikä anna puheenvuoroa. Tässä tilanteessa tutkijan on oltava valppaana ja esitettävä kysymyksiä ja pyydettyä mielipiteitä muilta. (Hirsjärvi ym.

2008, 63). Alasuutari (2011, 151) yhtyy tähän eteenkin, jos kyseessä on luonnollinen ryhmä missä jäsenet jatkavat heidän arkielämästään tuttuja vuorovaikutuksen tapoja.

Alasuutari (2011, 152) huomauttaa, että keskustelu saattaa olla hyvinkin yksimielistä ja henkilökohtaiset mielipiteet jäävät pois. Toinen vaihtoehto on, että tutkija jää keskustelun ulkopuolelle, jolloin haastateltavat haastattelevat toisiaan kyselemällä mielipiteitä ryhmän jäseniltä. Tutkijalle ryhmän sisäpiirin toiminta on tuntematonta, ja saattaa vaatia jäseniltä jatko selityksiä.

Ryhmähaastattelut ovat arvokkaita tiedonlähteitä, sillä niissä keskustellaan avoimesti itsestään selvinä pidetyistä asioista. Keskustelussa tulee useamman henkilön näkemykset asiasta esille, ja saattaa syntyä hyvinkin mielenkiintoisia keskusteluja asiasta. (Alasuutari 2011, 155)

Eskola ym. (1998, 97–98) kertovat ryhmähaastattelujen olevan haastavia järjestää. Aikataulutus voi koitua vaikeaksi, sillä täytyy sopia yksi yhteisesti sopiva aika koko ryhmälle. Ryhmäläisten joukko kieltäytyminen saattaa aiheuttaa ongelmia myös, jos ryhmänjäsenet keskustelevat keskenään ja tulevat siihen tulokseen, etteivät ole halukkuutta osallistua. Myös haastattelun nauhoittaminen voi aiheuttaa teknillisiä hankaluuksia, sillä tavoitteena on saada kaikkien äänet kuulumaan. Haastattelun litteroinnissa voi tulla monia ongelmia, kuten esimerkiksi päällekkäin puhuminen, huonokuuluvuus tai tunnistamaton puhuja.

Ryhmähaastattelun valinta aineistonkeruumenetelmänä oli alusta asti itsestään selvyys. Tarvetta oli luoda uutta ja ryhmäkeskustelun avulla ryhmänjäsenet saivat toisiltaan lisää ajatuksia ja täydennystä omiin puhevuoroihin. Haastattelut etenivät kaikki samalla kaavalla. Esittelin haastattelun ja opinnäytetyön tavoitteet Powerpoint esityksen avulla. Selitin varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin tarpeen ja Karvin tekemän esityön. Näytin otteen Vlasovin ja Repon esittämästä videosta (Vlasov ym. 2018a), jossa kuvataan tavoitepohjaisen arvioinnin rakennetta. Luin haastateltaville *varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suoritukset* -asiakirjasta *lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta*. Ruudulle laitoin kunkin indikaatto-

rin erikseen, jolloin haastateltavat keskustelivat vapaasti aiheesta ja siitä millä keinoilla tavoitetaan päästäisiin. Lopussa kysyin erikseen, oliko heillä jotain yleistä lisättävää vuorovaikutukseen ja erityisesti vuorohoitoon liittyen.

Kaikki osallistuivat keskusteluihin, täydentäen toistensa vastauksia. Haastateltavat olivat motivoituneet keskustelemaan aiheesta. Tutkijana ei tarvinnut joututtaa keskustelua, eikä ollut juurikaan tarvetta tarkentaviin kysymyksiin. Ryhmissä ei ollut dominoivaahahmoa, joten kaikki saivat vapaasti osallistua keskusteluun.

Haastattelut nauhoitin puhelimellani. Natien haastattelu kesti 45 minuuttia, Fantujen haastattelu tunnin ja johtajan haastattelu tunti ja 15 minuuttia. Siirsin äänitiedostot tietokoneelleni ja litteroin nauhoitteet käyttäen selaimessa toimivaa Litti nimistä ohjelmaa. Litteroitua tekstiä kertyi 30 sivua. Litteroinnissa käytin koodijärjestelmää R – ryhmä H – henkilö. R1H2 tarkoittaa siis haastatteluryhmää 1 ja henkilöä 2. Anonyymiksi säilyttämiseksi johtajan haastattelu oli koodattu samalla tavalla.

4.3 Laadullisen tutkimuksen yleinen olemus

Opinnäytetyön toteutin laadullisena tutkimuksena. Eskola ja Suoranta (1998, 11) kertovat, että karkeasti jaoteltuna tehdään laadullista eli kvalitatiivista tai määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta. Määrällisissä tutkimuksissa yleensä käytetään numeerista esittelymuotoa, kun taas laadullisessa, useimmiten sanallista. Ei kuitenkaan voida puhtaasti erotella metodeja, sillä laadullisessa tutkimuksessa voidaan tarvita numeerista dataa ja vastaavasti määrällisessä, sanalista aineistoa.

Laadullisessa tutkimuksessa kerätään tekstin muodosta aineistoa joko haastattelujen, havaintojen, päiväkirjojen, elämäkertojen tai elokuvien kautta. Kerätty aineisto kuvaa ilmiötä, mutta kuitenkin vain sillä hetkellä vallitsevaa ilmiötä. Tutkimuksen tulokset eivät ole siirrettävissä suoraan muuhun kohteeseen. Ne voivat kenties olla suuntaa antavia, mutta kuvaavat erityisesti tutkittavan subjektiivista näkemystä, sillä hetkellä, ja niissä olosuhteissa tapahtuvaa. (Eskola ym. 1998, 12–14.)

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään pientä otantaa tai itse asiassa vain näytettä, eli siinä on pieni, rajallinen määrä tutkittavia. Tarkoituksena on saada perusteellinen ja tarkka kuvaus ilmiöstä. Tutkittavat kohteet valikoidaan tarkasti ja harkiten, niin

että ne täyttävät ilmiön selittämisen kriteerit. Tietenkin jos tutkitaan jotain ennalta tuntematonta, voidaan käyttää valikoimattomia kohteita. (Eskola ym. 1998, 15.)

Toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, laadullisessa tutkimuksessa ei ole määrätty etukäteen hypoteesia tai tutkimusväitettä, jota yritetään vahvistaa tai kumota. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskysymykset voivat muuttua aina analyysin tai johtopäätöksiä tehdessä. (Eskola ym. 1998, 16.)

Merriam ja Tisdell (2016, 15–16) kertovat, että laadullista tutkimusta tekevät haluavat ymmärtää merkityksiä, joita me ihmiset olemme luoneet maailmallemme. Tässä avainasemassa on tutkittavan perspektiivi, ei tutkijan.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan asema on keskeinen. Tutkija voi omilla subjektiivisilla valinnoillaan vaikuttaa lopputulokseen. Kuitenkaan ei voida pitää laadullista tutkimusta ”huonompana” kuin määrällistä. Jos mietitään esimerkiksi asiakastytyväisyyskyselyä, saadaanko paremmat tiedot kysymällä numeerisella kaavakkeella vai suoraan asiakkaalta itseltään. (Eskola ym. 1998, 16–17.)

Usein laadulliseen tutkimukseen päädytään puuttuvan teorian johdosta tai kun olemassa oleva teoria ei riittävästi kata ilmiön selittämistä. Tämän johdosta laadullisen tutkimuksen prosessi on induktiivinen eli siinä rakennetaan käsityksiä, hypoteeseja ja teorioita pienistä palasista, joita on kerätty kentällä kyselyjen, havaintojen, tai kirjallisuuden kautta. Deduktiivinen prosessi alkaa hypoteesista, jota yritetään vastavasti todentaa tai kumota. (Merriam ym. 2016, 17.)

Aineiston keruussa voidaan käyttää teemahaastattelua, tai toisin sanoen puolistrukturoitua haastattelua. Tässä ei välttämättä käytetä tarkkoja kysymyksiä tietyssä järjestyksessä, vaan voidaan kysyä aiheeseen liittyviä asioita (Pitkäranta, 2014, 93). Jos on tarvetta, voidaan pyytää tarkennuksia ja syventyä aiheeseen. Haastattelumuodon avoimuudesta johtuen voidaan muokata kysymykset haastateltavien vastausten perusteella. Teemahaastattelua tehdessään haastattelijalla tulee olla käsitys ilmiöstä, jota hän tutkii. Näin saadaan tarvittava tieto esille haastateltavilta (Tuomi ym. 2018, 65.) Hirsjärvi ja Hurme (2008, 48) esittävät, että teemahaastattelussa keskitytään olennaiseen, eikä tutkijan oma subjektiivinen näkemys tule niin voimakkaasti esille. Haastateltavien omat tulkinnat ja merkitykset ovat keskiössä, ja ne vahvistuvat vuorovaikutuksen avulla.

4.4 Aineiston analysointi

Sovelsin Karvin asettamia *henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen* indikaattoreita pääaiheina, lisäksi kirjasin vuorohoidollisia haasteita erikseen. Näin ollen olen suorittanut teorialähtöistä analyysimenetelmää. Indikaattorit ovat seuraavat:

Prosessitekijä: Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus

- Indikaattori 1. Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.
- Indikaattori 2. Henkilöstö on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen valmiuksia.
- Indikaattori 3. Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.
- Indikaattori 4. Henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, sanoittaa toimintaa kielellisesti ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytystensä ja taitojensa mukaisesti.
- Indikaattori 5. Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja.

Kuvio 3. Prosessitekijä Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus ja sen viisi indikaattoria. (Vlasov ym. 2018b, 74)

Teorialähtöisyys on aineiston analyysitapa, jossa ryhmitellään aineistoa aikaisemmin esitetyn teorian tai mallin pohjalta, jotta voidaan parantaa tai kehittää jo olemassa olevaa teoriaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006a). Olemassa

oleva teoriaa voidaan käyttää tutkimuskysymysten tarkentamisessa, mutta myös aineiston analysoinnissa. Teorialähtöinen analysointi on deduktiivinen prosessi. (Hsieh & Shannon, 9.5.2005).

Teorialähtöisessä analyysissä voidaan käyttää avoimia kysymyksiä, mutta kuitenkin käytetään tarkennettuja teorian perusteella tehtyjen kategorioiden mukaisia jatkokysymyksiä. Haastattelut eivät kuitenkaan välttämättä noudata suoranaisesti haastattelurunkoa, joten analyysi voi tapahtua leikkaamalla ja liimaamalla (Saaranen-Kauppinen ym. 2006b). Aineiston lajittelu tai koodaus noudatti yllämainittuja indikaattoreita ja vaikka haastatteluni noudattivat pääsääntöisesti runkoa, indikaattoreiden samankaltaisuudesta johtuen kriteereitä yhdelle indikaattorille saattoi löytyä toisesta kohtaa haastattelua, tai vastaavasti palattiin aiempaan indikaattoriin myöhemmin haastattelun aikana.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Vilkki (2015, 26–27) kertoo että tutkimuseettikka on koko tutkimuksen ajan läsnä oleva seikka. Koko tutkimus prosessin aikana täytyy muistaa eettiset seikat aina siitä missä aloitetaan ideoinnin, kirjoitetaan tekstiä, esitetään tuloksia tai viedään loppuraportin julkisuuteen. Tutkimuseettikan pelisäännöt tulisivat olla samat kaikille tutkimuksille, riippumatta siitä ovatko ne yliopistotasoisia tai työelämään soveltuvia.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK, 2013) on hyväksynyt Arenen laatimat Ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden eettiset suositukset. Arenen suositukset perustuvat TENK:in kehittämään Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) -ohjeeseen. Arenen HTK-ohjeessa sanotaan, että ensisijainen vastuu on tutkimusta tekevällä henkilöllä tai henkilöillä. Kuitenkin ohjaajilla ja korkeakoulun tai tutkimusyksikön johdon tulee myös kantaa vastuuta. Kun tekee opinnäytetyötä, täytyy olla rehellinen, huolellinen ja avoin. Tutkijan on annettava tunnustuksen toisten tutkijoiden esittämille töille. (Arene 21.5.2018; TENK, 2013, 6.)

Merkkasin lähteet SeAMKin antamien ohjeiden mukaisesti, niin tekstissä kuin lähdeluettelossa. Myös haastateltavien anonymiteetin säilytin. Litteroidussa tekstissä ei paljasteta haastateltavien eikä muidenkaan asianomaisten nimiä.

Tutkijan on anottava tarpeelliset luvat tutkimuksen tekemiselle ja on kunnioitettava tutkittavien halua osallistua tai olla osallistumatta tutkimukseen (University of Helsinki, 13.3.2019). Anoin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen johtajalta luvan suorittaa opinnäytetyön Taika päiväkodissa. Informoin haastateltaville oikeudesta kieltäytyä haastattelusta ja kerroin nauhoittavani haastattelun. Samalla selitin, että aineistoa ei käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen ja aineisto tuhotaan asianmukaisesti heti opinnäytetyötä palautettuani.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjallisten töiden ohjeiden mukaan opinnäytetyöt on tarkastettava Urkund-plagioinninesto-ohjelmalla (SeAMK, 26.3.2019). Tämä opinnäytetyö on tarkastettu, ja on läpäissyt tarkastuksen.

Eryteisesti laadullista tutkimusta tehdessään tutkijan on tunnistettava oma asemansa tutkimusta tehdessä. Hänen tulee olla tietoinen omista arvoista, uskomuksista, tiedosta ja esteellisyydestä tai ennakkoluuloista. Tutkimuksissa missä tutkittavalla on jotain yhteistä tutkittavien kanssa, voi johtaa kolmeen tilanteeseen. Ensimmäkin tutkijalla saattaa olla helppo päästä ryhmään sisään, ikään kuin olla yksi jäsenistä, sillä hänellä on jo ennakkoon tietoa aiheesta, toimintatavoista tai kokemuksista. Toisaalta se saattaa muovata tutkittavien suhtautumista tutkijaan, kenties heille on helpompi avautua arkaluontoisista aiheista helpommin, jos tutkittava koostaa samaistumista tutkijaan. Kolmantena tilanteena saattaa olla, että tutkittavia pystytään johdattelemaan haluttuun tulokseen. (Berger, 2015.)

Haastatteluja tehdessä tutkittavat olivat osittain tuttuja. Työskentelin Fantut ryhmässä ajoittain sijaisena ja *johtamisen menetelmien* -työharjoittelussa Taikassa tutustuin myös päiväkotijohtajaan sekä Nateihin. Kaikki haastateltavat kuitenkin eivät olleet tuttuja entuudestaan. Kuitenkin olin tietoinen ”tutun asemastani”, ja pyrin siihen, ettei se vaikuttanut tutkimustuloksiin. Anoin haastateltavien itse kertoa ajatuksiaan aiheesta. Vain jos jokin asia mietitytti koko ryhmää, saatoin kertoa oman mielipiteeni asiasta. Kuitenkin Karvin laatima asiakirja oli parille haastateltavalle tuttu entuudestaan, joten he pystyivät kertomaan ryhmälle lisätietoja taustoista. Olin myös tietoinen siitä, että opinnäytetyötä teen Taika henkilökunnan näkökulmasta, joten en edes halunnutkaan vaikuttaa heidän mielipiteeseen. Tietenkin kun olin ”tutun” asemassa haastattelijoiden oli helpompi avautua ja kertoa mielipiteitään. Myös

se, että varhaiskasvatus on minulle käytännötasolla tuttua, helpotti minun ymmärtämistä ja tulkintaa heidän puheista.

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen vakautta tai toistuvuutta. Toistaessaan tutkimuksen saadaan samat tulokset. Validiteetti tarkoittaa tutkimusmetodien luotettavuutta, joko mittaus käytäntöjen täsmällisyyttä tai mitataanko oikeasti mitä oli tarkoitus mitata. (Golafshani, 2003.) Alasuutarin (2011, 82) mukaan saturaatio tarkoittaa saman tarinan toistuminen haastateltavasta toiseen. Usein saturaatiopisteen saavutettuaan haastateltava havaitsee keksineensä tai oivaltavansa jotain uutta (Alasuutari 2011, 82). Reliabiliteetti, validiteetti ja saturaatio kuuluvat kvantitatiiviseen tai määrälliseen tutkimukseen, ja vaikka tässä tutkimuksessa oli käytännössä vain kolme haastattelua, kaikissa tuli esille samankaltaiset vastaukset, samoin kaikissa kolmessa haastattelussa tuli esille samankaltaisia vuorohoidollisia erityispiirteitä.

5 HENKILÖSTÖN MIETTEET LAADUKKAASTA VUOROVAIKUTUKSESTA

Tässä luvussa pureudun tuloksiin, toisin sanoen selvityksen siitä mistä Taika päiväkodin kasvattajien mielestä laadukas henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus koostuu. Tulokset on jaettu Karvin asettamiin henkilöstön ja lapsen väliseen vuorovaikutuksen liittyviin viiteen indikaattoriin. Viimeisenä olen ottanut esille vuorohoittoon liittyviä erityispiirteitä, jotka nousivat keskusteluissa esille.

5.1 Myönteinen vuorovaikutus

Indikaattori 1. *Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.*

Kaikki haastateltavat nostivat ensimmäiseksi asiaksi läsnäolon tärkeyden. Lasta kohdatessa katsellaan silmiin, ollaan läsnä, hymyillään, pysähdytään kuuntelemaan, ollaan aidosti kiinnostuneita. Usein se ei vaadi isoja ponnisteluja, kuten seuraavassa keskustelussa käy ilmi.

-...niin kuin äsken, mä olin tuolla nukkarissa, niin mä olin siellä aika pimeässä kulmassa, mutta mä huomasin että (tyttö) nosti niin kun päätä ylös, "Mikähän sillä on?" (Tyttö) sanoi - Niin mulla on vähän kipeä tästä, hyttynen pistänyt, varmaan viime kesänä ... ja sit se käänsi niin kuin kylkeä. Se oli jotenkin niin kiva, että se riitti sille, että se nosti pään ylös ja mä kävin kysymässä, että mikä sulla siellä. Hyttynen pisti varmaan viime kesänä. (R2H2)

-Se vaan kaipas sen sulta, että sä vaan käväiset (R2H1)

-niin että oisihan mä voinut sieltä kaukaa vaa, että pää tyynyyn. Että ne on sellaisia pieniä juttuja niin kun ripoteltua pitkin päivää. (R2H2)

Toisena esiin nousi tervehtiminen. Tervehditään lasta, kun hän tulee päiväkotiin, ja kysytään hänen kuulumiset. Myös silloin, kun itse tulee töihin, tervehditään läsnäolijat. Lapsi tietää, että hänet on huomioitu, ja samalla lapsi myös tietää aikuisen olevan läsnä. Vuorohoidossa tämä korostuu, sillä kaikilla niin lapsilla kuin henkilökunnalla on omat aikataulunsa. Lapsia ja henkilökuntaa on paljon, ja pysyäkseen kartalla on hyvien tapojen mukaista tervehtiä tulevia ja samalla myös hyvästellä lähteviä.

Kun se (eräs opettaja) tulee töihin, se käy jokaisen lapsen erikseen tervehtimässä joka on siellä on, ... Kun meinaa sille aina höpöttää jotain niin sitten (muistan) se nyt moikkaa ensin kaikki ja sitten (vasta kysyn)... (R1H1)

Haastateltavien mielestä oli tärkeitä antaa positiivista palautetta, kannustusta ja kehua aina kun on mahdollista. Lapsen rohkaiseminen kokeilemaan uusia asioita ja tuen antaminen vaikeissa asioissa sekä itsenäisyyden mahdollistaminen nousivat esille. He kertoivat, että pukeutuminen, vessatilanteet ja ruokailut ovat erityisesti lapsille itsenäistymisen ja kannustamisen paikkoja.

kun miettii varsinkin jotain ruoka tilanteita, kun on tiettyjä tapauksia, jotka ei syö koskaan yhtään mitään ja sit jos ne hipaisee kielen päällä jotain perunaa, niin se voi olla niille niin iso juttu että. (R1H3)

Syli ja rauhallinen käyttäytyminen välittävät lapselle kiireettömyyden. Päiväkodissa on oma aikataulunsa ja kiireensä, mutta kuitenkin kiire ei saa näkyä, eikä ainaakaan olla esteenä lapselta syliin pääsyn. He totesivat, että jotkut eivät kaipaa syliä, kuitenkin on hyvä kannustaa lasta läheisyyteen. Esimerkiksi, pukeutumistilanteet ovat sellaisia, missä lapsi voi päästä syliin.

Ja sitten noi pukemis tilanteet on kun tossa on toi sanoittaa toimintaansa kielellisesti, niin siinä sanoittaa niitä että pannaan lapasen käteen ja sukka jalkaa, ja tällaiset, et siinäkin tulee sitä jutustelua niin kuin ihan lähikontaktissa siihen lapseen. (R1H3)

Nii ja että syli on aina avoin, se on mun mielestä tärkeä (R2H4)

Haastateltavat pitivät sitoutumista lapseen ja lapsi ryhmään tärkeänä. Ollaan läsnä olevia aikuisia lapsia varten. "Töihin ollaa tultu tekemään töitä" (R1H3), kuten eräs haastateltava sanoi. Tarkoitus on jättää työpaikan ulkopuolelle sinne kuulumattomat asiat ja keskittyä työhön. Kuitenkin pidettiin tärkeänä, että pystytään jakamaan, niin ilot kuin surut työtovereiden kansaa. Sitoutumiseen liittyy vahvasti henkilöstön pysyvyys ja positiivinen motivoituneisuus.

5.2 Vastavuoroinen vuorovaikutus

Indikaattori 2. *Henkilöstö on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen valmiuksia.*

Haastateltavat pitivät puhumisen ja kuuntelemisen avain asemassa hyvälle vuorovaikutukselle. Toiminnan, tunnetilojen ja ympäristön kuvaaminen oli kaikilla haastateltavilla mielessä. Vaikka lapsi ei vielä osakaan puhua, hän on aina vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa.

Ja niille, semmoisille pienille 1-vuotialle tulee vähän puhuttua sellaisella lempeämmällä äänellä, kun mä ainakin aattelen silleen, että kun ne kauheasti ei vielä puhu mitään mutta se että ne huomaa, että hei toi aikuinen puhuu mulle, juttelee ja tällai näin niin sitten se luo niille kans, että toi välittää musta ja että toi on turvallinen, sitten jos tulee joku hätä niin ton luo voi mennä (R2H1)

Erilaisten kommunikaation apuvälineiden käyttö nousi myös esille, eteenkin kuvat ja reissuvihko ovat hyviä työkaluja. Pukeutumisessa, päiväjärjestyksessä, eteisessä sijaitsevassa henkilökunnan läsnäolotaulussa ja käsienpesutilanteissa kuvat ovat läsnä, samoin leikkikalut ja ”lapsilta pääsykielletty alueet” ovat kuvilla merkattu. Lastenkokouksissa käytetään kuvia helpottamaan lasten päätöksen tekoa. Reissuvihko kokemuksesta kerrottiin seuraavasti:

Niin ja yhdellä lapsella ... on sitten mukana sellainen reissuvihko, mihinkä perhe kirjaa mitä on tehnyt ja sit me kirjoitetaan päivän kulusta sen vihkoon, kun hän ei ite pysty puhmaan kauhean selkeesti, niin että se pystyisi sit niitten tekstien ja kuvien avulla kertomaan mitä hän on tehnyt päiväkodissa. Päiväkodissa sitten pystytään keskustelemaan hänen vapaa ajastaan. (R1H4)

Haastateltavat kertoivat, että toinen keino kommunikoida on pilkkoa ohjeet pieniin osiin. Sen sijaan että annettaisiin monta ohjetta kerrallaan tai annettaisiin suurpiirteisiä ohjeita, annetaan ensin yksi ohje ja sitten seuraavan ja niin edelleen. Esimerkiksi käsienpesu voisi tapahtua näin: Ensimmäinen kääri hihat. Aukaise hana. Kastele kädet. Ota saippua. Pese kädet. Huuhtele saippuat pois käsistä. Sulje hana. Ota

paperi. Kuivaa kädet. Laita paperi roskiin. Tietenkään tätä ei tarvitse tehdä kaikkien lasten kohdalla. Pienemmille tätä käytetään, että he oppivat esimerkiksi käsi-pesuprosessin.

Lapsen kiinnostuksen kohteet tulevat ilmi tutustumisen kautta. Havainnoimalla sitä mikä vetoaa lapseen, kuuntelemalla, mistä hän puhuu tai jopa hänen vaatetukseltaan voi oppia paljon. Myös lelut, joita hän tuo kotoa, tai se millä hän leikkii päiväkodissa, avaavat lapsen mielenkiinnonkohteita henkilöstölle. Tämä vaatii kuitenkin hieman aikaa ja paneutumista kuten yks kasvattaja totesi.

Ja sen lapseen tutustumisen myötä tietysti, että uusi lapsi tulee, niin se on hakemista ensin ja siinä voi tulla mutkia matkaan ja kompuroida, mutta sitten pikkuhiljaa... (R1H1)

5.3 Sensitiivisuus

Indikaattori 3. *Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.*

Pienryhmätoiminta nousi kärkeen tätä teemaa käsiteltäessä. Pienryhmissä päästään paljon läheisempään suhteeseen lapsien kanssa. Henkilöstö pystyy havaitsemaan ryhmädynamiikkaa, ystävyyssuhteita ja jopa ristiriitoja. He oppivat lapsen vahvuuksista ja heikkouksista ja hänen oppimistavoistaan.

Tässä taas korostuu se, että meillä on niitä pienryhmiä ja niissä pystyy sitten tavallaan havaitsemaan niitä aloitteita paljon paremmin, kun jos-sain kauheessa isossa lössissä, ja justiinsa niin kuin nappaa niiltä ideoita ja semmoisia, joita voi sitten lähtee toteuttamaan sitä niiden kanssa ... vaikka heti. Ja se vaatii aikuiselta sitten sitä sellaista, että pitää vaan niin kuin heittäytyä ja uskaltaa (R2H3)

Lapsia opetetaan saamaan äänensä kuuluviin ja varmistetaan sen kuulumisen. Yksi keino on lasten ohjaamat lasten kokoukset tai aamupiirit, eteenkin isompien lasten kanssa tämä onnistuu, jos heille annetaan työkalut siihen.

kun suunnitelmissa ja on lähdetty toteuttamaan viikko lasten ehdoilla täysin, niin niillähän menee 2 pvää, ennen kun ne keksii mitään. Että ei ne osaakaan sitä jos ei sitä oo niille opetettu. Että ne lasten palaverit ja lasten kokoukset mitä nyt on paljon ruvettu viljelemään, niin nehän

on siitä hyviä että niissä niin kuin opetellaan sen mielipiteen sanomisen ja toiveen sanomisen, ja jos joka viikko esim. lasten kokousta pidät niin kyllä siellä alkaa irrota. (R3H1)

5.4 Rikasta kielen käyttö

Indikaattori 4. *Henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, sanoittaa toimintaa kielellisesti ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytystensä ja taitojensa mukaisesti.*

Sanoittaminen oli asia, joka nousi usein esille monessa kohtaa keskustellessamme. Sanoittaminen voi tarkoittaa toiminnan kertomista tai ympäristön kuvailemista tai tunnetilojen selittämistä. Sanoittaminen on hyvinkin yleistä päivittäisissä toiminnoissa. Ulkoillessa voi kertoa senhetkisistä havainnoista, kuten autojen kulusta, väreistä, linnunlaulusta tai säästä. Vaipanvaihto ja pukeutumistilanteet ovat oivia sanoittamisen kohteita. Sanoittamisen kautta pienet osallistetaan keskusteluun kuten seuraavassa esimerkissä.

Niin ja sit ne rupee viisoomaan niitä, että tuolla ja tuolla, ja jos ei vielä sanallisesti ite, niin rupee kädet toimimaan, niin sit on helppo ruveta sanoittamaan niitä (R1H1)

Kielen rikastuttamiselle on monta muotoa. Edellä mainitun sanoittamisen lisäksi voi ottaa käyttöön lorut, sanonnat, laulut, sanaleikit, riimittelyt ja sanan väännökset.

Ja justiin sanonnat on hauskoja. Miks sä noin sanoit ja sit on hauskaa sitä selittää lapselle, että mitä se tarkoittaa ... se kuulostaa ihan has-sulta, sen tarkoitus on jotain muuta (R2H5)

Haastateltavat pitivät draamalliset keinot, kuten nukketeatteri tai roolileikit hyvinä tapoina rikastuttaa kieltä. Kasvattajan osallistuminen lasten leikkeihin on hyvä keino edistää kielellistä rikastuttamista.

Niin kuin tänään meillä huumorinkukka niin kukki siellä (nukkarissa) ... me hömpötettiin oikein kunnolla ...meil oli aivan hirveen hauska, me naurettiin ja tehtiin hampurilaisia, oltiin päällekkäin siellä, aina mietittiin,

kuka on ketsuppi ja kuka kurkkusalaatti ja sit mentiin aina toistensa päälle. Se lähti niin kuin ihan yhtäkkiä elämään se juttu. ... Mä sain olla päällimmäinen leipä (R2H5)

Murresanat tai murteilla puhuminen ovat asioita, jota paikallista murretta omaavat eivät välttämättä muistakaan rikkautena. Kuitenkin niitten alueellinen omaleimaisuus on suuri rikkaus. Henkilöstöllä ja lapsilla oli erittäin hauska ruokailuhetki ketsupin kanssa.

Niin kuin silloin naurettiin ihan väärällä. (Poika) PRUUTTAA tuota Felixketsuppia. Se jatkoi sitä koko ruokailun ajan ... PRUUTTAA ... se, sanoikin sen vielä niin mahtavasti jotenkin vakavalla naamalla. PRUUTTAA (R1H1)

Haastatteluissa kävi ilmi, että lukeminen on hyvä keino rikastuttaa kieltä. Kirjallisuuden avulla saadaan lasten mielikuvitusmaailmaa aktivoitu. Kuvakirjoja lukiessaan voidaan tekstin lisäksi myös tulkita illustraatioita. Vuorohoidossa koettiin lukuhetket haasteellisena. Vaikka kaikki tietävät sen hyödyistä, päivän repaleisuus ja ryhmien erilaiset kokoonpanot tuntuvat toimivan lukuhetkien esteenä.

Kuitenkin sadutusta pidettiin hyvänä keinona saada lapsia avaamaan sanallisen arkkua. Lapset saavat itse kehittää valitun kuvan perusteella kuvalle tarinan. Usein aikuiset kirjasivat lapsen keksimiä satuja, jota hän saattoi kuunnella myöhemmin uudelleen.

Tieto- ja viestintätekniikan taidot (TVT) nousivat myös tärkeäksi varhaiskasvatukseen pysyväksi elementiksi. Otetaan vastaan uutta ilmaisumuotoa ja hyväksytään sen, että joillekin lapsille tämä on suuri apua arkitilanteiden hallinnassa ja opetus- alustana.

5.5 Ryhmän jäsenten huomiointi

Indikaattori 5. Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja.

Haastateltavat painottivat lapsen taustojen, lähipiirinsä ja ympäristönsä tuntemista. Samoin hänen heikkouksien ja vahvuuksien tunteminen auttoi ymmärtämään hänen

käyttäytymisen nyanssit. Nämä auttavat arvioiminen, milloin lapsi tarvitsee lohtua tai kahdenkeskeistä aikaa, tsemppiä tai muuta. Esimerkkinä voidaan pitää yhden pojan käyttäytymistä ruokapöydässä

Justiin toi lasten tapa ilmaista nii se tulee siinä, kun niihin tutustuu ja rupee tuntee niitä, miten ne toimii ja käyttäytyy tietyissä tilanteissa, että esim. eilenkin (poika) perinteisesti ruokapöydässä sai semmoisen rai-vokohtauksen, nousee tuolille seisomaan ja näin, ...sitten oli muista ryhmistä hoitajat, niin eihän ne tienny, et se on sen niin kuin joka päi-väinen juttu, niinhän se tekee aina, ettei se ole mikään niin kuin poik-keus. Niin tavallaan, kun se on meille tuttu juttu, ja me tiedetään et se on vaan sitten valmis ja se ei enää halua syödä... (R1H2)

Haastateltavat korostivat, että lapsilla on erilaisia ilmaisu- ja oppimistapoja. Toiset lapset tarvitsevat jäməkämpää ootetta, kun taas toisille riittää vihjailu. Tämä ei tar-koita, että lasta kohdeltaisiin huonommin tai paremmin, vaan kaikilla lapsilla on omat tapansa omaksua asioita.

Ja sitten niin kuin se yksilöllisyys, toisille pitää sanoa tosi tiukasta ja toisille voi sanoa niinkin tavallaan vähän "by the way" siitä ohi mennen jotakin (R1H3)

Lapsen äänen kuulumisen varmistaminen niin että jokainen lapsi saa äänensä kuu-luviin pidettiin haastavana asia, sillä jotkut lapset helposti ilmaisevat mielipiteensä, toiset taas myötäilevät kaveria, ja sitten on se ryhmä lapsia, jotka eivät sano mitään. On kuitenkin pyrittävä saamaan heiltäkin mielipiteet ja mielenkiinnon kohteet esille. Hiljaisten lasten osallistaminen on monimutkainen asia.

Ne jotka ei halunnut tulla mukaan ei mihinkään, ei edes seurata eikä mitään, vaan hyvin sellaisia "En halua mitään" että sä et löydä mitään mistä sä saisit sen kiinnostumaan, niin ... mä huomasin että se oli se vaikein sarja. Ja sitten taas huomasin silloin jo, joillakin kollegoilla oli, että pitivät näitä lapsia helppoina. Ei ne yrittänytkään niille mitää tehdä. Jos joku sano etten mä haluu, niin oo sitten siinä, Mutta se että ne eivät kaivannut siitä lapsesta sitä kiinnostuksen kohdetta, että nehän oli yleensä hiljaisia ujoja ja sellaisia ettei ne mitään häiriinny. Ei ne kyllä mitään tehnytkään. (R3H1)

Haastateltavat sanoivat että on tunnistettava lapsen tai lapsiryhmän tunteet ja tun-nelmaa ja muutettava toimintaa sen mukaiseksi. Pienryhmiä kootessa kasvattajat

tietävät, ketkä lapset sopivat samaan ryhmään ja ketkä eivät. Myös heidän taidoistaan ja mieltymyksistään sekä heikkouksistaan ja vahvuuksistaan on tieto, joten saadaan tarpeeksi haastavaa toimintaa kehitelty kyseiselle ryhmälle.

He pitivät tärkeänä huomioida lapset niin isossa kuin pienessäkin ryhmässä, yksiliönä, mutta silti ryhmänjäsenenä. Hyvä tapa toteuttaa tätä on esimerkiksi nimileikkien kautta.

Mun mielestä niin kun tuo, että huomioi ryhmän kaikki lapset on tosi kiva kun joskus, ennen kun aloittaa niin kuin oman pienryhmänsä kans, just sellainen yhteinen aloitus jossa vaikka joku nimi laulu tai joku, että tavallaan kaikkien nimet tulee mainituksi tai joku et mä huomioin sut katse kontaktilla (R2H5)

Ja kun koko ajan tulee uusia lapsia, niin ei kaikki välttämättä siis tiedä edelleenkin toistensa nimiä. Kyllä ei ne nimi laulut ei oo vaan sitä syksyä varten (R2H2)

5.6 Muita esille tulevia asioita vuorovaikutuksesta

Kaikki haastateltavat yhtyivät hyvien tapojen merkitykseen. Vaikka ne eivät suoraan vaikuta vain henkilöstön ja lasten väliseen vuorovaikutukseen, niillä on suuri välillinen merkitys siihen, millä tavalla me kohtaamme toisia ihmisiä. Jos henkilöstöllä ei ole tapana tervehtiä toisiaan tai pyytää anteeksi tai kiittää, lapset eivät opi, että näin kuuluisi tehdä.

Tavallaa se, että ne kuitenkin mielee sen meistäkin, että jos me aikuiset emme koskaan toisiamme tervehditä, ja moikattais, niin ei nekään sillai. Tavallaan se aikuisten ilmapiiri vaikuttaa hirveesti siihen et minkälainen vuorovaikutus meillä on, on niihin lapsiinki, et jos me ollaan kauhean etäällä toisistaan niin emme sit saa lapsiin kaa semmoista... (R1H1)

Yksi asia joka auttaa hyvissä vuorovaikutustaidoissa, on henkilöstön pysyvyys. Tutut henkilöt luovat turvallisuuden tuntua, joka vuorostaan auttaa niin henkilöstöä kuin lapsia avautumaan ja rentoutumaan toistensa kanssa. Vuorovaikutus on avoimempaa ja vastavuoroisempaa.

Erilaisten koulutuksien ja kurssien kautta saadaan lisäoppia vuorovaikutustaidoista ja siitä, miten edistetään hyvää vuorovaikutusta. Koulutuksen kautta saadaan tieto

ja taitoa haastavimpiin tilanteisiin, esimerkiksi erilaisten apuvälineiden kuten kuvien, tukiviittomien tai älylaitteiden käytöstä vuorovaikutuksen edistykseen. Samoin omaa ja toisten sanatonta viestintää voidaan opetella tulkitsemaan.

Eräs asia, jota kritisoidaan, on työn tekeminen ”persoonallaan”. Toki itse kullakin on oma persoonansa, mutta suoranaisesti kaikki persoonat eivät sovellu varhaiskasvatukseen. Työntekijän täytyy osata muokata omaa toimintaa sopivaksi tai sitten vaihtaa alaa.

5.7 Vuorohoidon erityispiirteet

Ryhmän lapsien tunteminen, helpottaa myös pienryhmien kokoamista. Pienryhmätoiminta on tavallista arkea tässä vuorohoitopäiväkodissa. Vuorohoido kuitenkin poikkeaa tavallisesta päiväkodista lapsien suuren aikataulullisen vaihtuvuuden vuoksi. Lasten hoitoajat määräytyvät vanhempien työvuoroista, ja kun työvuorot ovat hyvin vaihtelevia niin samoin ovat lasten hoitoajat. Niin henkilöstöltä kuin myös lapsilta vaaditaan paljon joustavuutta, mikä näkyy esimerkiksi ryhmäytymisessä, kuten seuraava esimerkki osoittaa.

Yks mikä oli jännä ilmiö tästä vuorovaikutus jutusta. Kun meillä on (eräällä kotialueella) aikapaljon päivälapsia. Ja mä luulin, että täähän on hyvä idea, että on niin kuin tuki lapsia näille meidän vuorolapsille jotka on joka päivä. Arvaas miten kävi, nämä ei ota niitä vuorolapsia leikkeihin. Ne on hitsautuneet omaksi ryhmäksi, jotka on aina paikalla. Nyt käviki niin että niiden oli tosi vaikea aina päästä siihen ydinporukkaan, jotka on joka päivä. Tää ei ollutkaan hyvä. (R3H1)

Vaikka vuorohoidossa on pienryhmätoiminta, se poikkeaa suuresti tavallisesta päiväkodista, sillä niin henkilökunnan kuin lapsien kokoonpano vaihtuu päivittäin, jopa eri vuorokausien aikana. Kiinteitä pienryhmiä on erittäin vaikea ylläpitää. Sensitiivisyys korostuu vuorohoidossa, sillä on tunnettava isompi joukko lapsia ja osattava laittaa heidät sopiviin ryhmiin, jotta kaikki pääsevät osallistumaan ja tuomaan omat mieltymyksensä esille. Seuraavassa esimerkissä kasvattaja miettii kaveruksia.

Ja sitten niin kuin lapsille, niin kuin toi (poika) on nyt odottanut koko aamun et tuleeks (hänen kaverinsa) tänään, niin mäkin, että nyt mä en

muista tuliko se. Nyt se tuli päivällä ja ajattelin että kylläpä (poika) iloituu, kun se näkee (kaverinsa) ja ne on yhdessä siellä illassa. Ei lapsetkaan aina tiedä, että onks se mun bestis sitten tänään, ja jos onkin niin se voi sillä siunaamalla lähtee kun mä tuun. Et on aika haastavaa kyllä. (R2H2)

Viikonvaihteen vuorohoito on tavallista vuorohoitoa vieläkin haasteellisempaa, sillä lapset sekä kasvattajat vaihtuvat koko ajan. Kasvattajat eivät tunne lapsia, eivätkä lapset kasvattajia tai toisia lapsia.

Kirjaaminen tai dokumentointi on tärkeässä roolissa vuorohoidossa. Yhdellä lapsella saattaa olla päivän aikana viisi tai kuusi eri kasvattajaa, riippuen lapsen hoitoajoista. Ideaali olisi, että lasta kohtaan pidettäisiin tarkkaa havainnointikirjaa, mutta yksinkertaisesti aikaa sellaiseen ei ole. Pääsääntöisesti tärkeimmät asiat kirjataan, mutta joskus voi jäädä joku asia unholaan.

6 VUOROKAIKUTUKSEN LAADUN ARVIOINNIN KRITTEERIT

Tässä luvussa luon kriteerit henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen viidelle indikaattorille. Indikaattori on yleinen käsite tai tavoitetila. Kriteerit ovat tarkempia yksityiskohtia, jota voidaan mitata tai havaita. Kriteerit ovat sovellettu suoraan kasvattajien ajatuksistaan. Kuviossa 4 näkyy kaikki viisi henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen indikaattoria ja niiden kriteerit kiteytettynä. Kunkin indikaattorin kohdalla on alaluku, jossa indikaattori ja siihen soveltuvat kriteerit ovat esitettynä kokonaisuudessaan.

Kuvio 4. Indikaattorit ja kriteerit kiteytettynä.

6.1 Myönteisen vuorovaikutuksen kriteerit

Indikaattori 1. Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.

- Kriteeri: Henkilöstö on aidosti läsnä olevaa, he ovat lapsia varten, ja he vastaavat lapsen esittämiin kysymyksiin ja tarpeisiin avoimesti. Lapsia kuunnellaan.
- Kriteeri: Lasta tervehditään hänen tullessaan päiväkotiin, häneltä kysytään kuulumisia ja autetaan vanhemmasta eroamisen tilanteessa. Samoin lapsen lähtötilanteessa hyvästellään ja kerrotaan päivän kuulumiset vanhemmalle.
- Kriteeri: Annetaan lapselle positiivista palautetta, kannustetaan kokeilemaan uutta ja kehuaan yrityksiä ja onnistumisia aina kun on mahdollista
- Kriteeri: Syliin pääsee aina. Henkilöstöllä on rauhallinen ja kiireetön ote. Annetaan lapsen toimia oman tahdin mukaan.
- Kriteeri: Henkilöstö on sitoutunut työhönsä, nauttii siitä ja osoittaa sen lapsille ja muille, omalla myönteisyydellään ja positiivisuudellaan.

Kuvio 5. Myönteisen vuorovaikutuksen kriteerit.

Aito läsnäolo on yksi tärkeimmistä asioista hyvän vuorovaikutussuhteen luomiselle. Kuten Bowlby kiintymyssuhdeteoriassa sanoo varhaisten kiintymyssuhteiden laatu vaikuttaa koko elämän ajan. Jos lapsena kokee rakastavaa, johdonmukaista, ja läsnä olevia läheisiä suhteita, hän pystyy aikuisena toimimaan samalla tavalla. Kuitenkin jos suhde on etäinen ja epäjohdonmukainen lapsi ei osaa osoittaa emotionaalista kiintymystä muihin.

Banduran (1971) näkemys, että lapsi oppii mallista, on tärkeä varhaiskasvatuksen kasvattajille muistaa. Mallioppimisen kautta lapsi imee itseensä niin hyvän kuin huonon käytöksen. Jos kasvattajat tervehtivät toisiaan ja lapsia ja toimivat muutenkin hyvien tapojen mukaisesti lapsi oppii, ja toimii samalla tavalla. Esimerkiksi *Puhu hyveiden kieltä* -menetelmää (Kavelin Popov 2000, 21–26) käyttämällä vahvistetaan lapsen hyvää käytöstä tai jättämättä huonoa käytöstä huomioimatta saadaan lapsen unohtamaan sen. Myös henkilöstön sitoutuneisuudella on suuri merkitys lapsen henkiseen kasvuun ja kehitykseen kuten Rusanen (2011,199) toteaa. Lapsi tarvitsee kasvattajiltaan lämpöä, jotta hänellä olisi turvallista olla. Myönteisellä vuorovaikutuksella on todettu olevan kognitiiviselle kehitykselle positiivisia vaikutuksia.

6.2 Vastavuoroisen vuorovaikutuksen kriteerit

Indikaattori 2. Henkilöstö on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen valmiuksia.

- Kriteeri: Henkilöstö perustelee lapselle toimintaa, sanoittaa lapsen tunnetiloja ja kuvailee ympäristöä.
- Kriteeri: Henkilöstö käyttää erilaisia kommunikaation apuvälineitä helpottaakseen vastavuoroista vuorovaikutusta lapsen kanssa.
- Kriteeri: Henkilöstö pilkkoo ohjeet pieniin ymmärrettäviin osiin ja toistaa ohjeita tarvittaessa.
- Kriteeri: Lasta havainnoidaan ja kuunnellaan, jotta saataisiin selville hänen toiveitaan ja mielenkiinnonkohteitaan.

Kuvio 6. Vastavuoroisen vuorovaikutuksen kriteerit.

Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät ajan kanssa, mutta vastasyntynyt osaa jo vastavuoroisesti kommunikoida, kuten Stern esittelee. Esimerkiksi vauvat käyttävät

erilaisia itkuja ilmaisemaan tarpeensa, ja kun tarpeet ovat tyydytettyjä vauvan ilme muuttuu tyytyväiseksi. Kommunikaation apuvälineet helpottavat arjen vuorovaikutustilanteita. Jos lapsella on puheen viivästymää, tai kuulun ymmärtämisen kanssa haasteita, saadaan erilaisilla apuvälineillä lapsen toiveet ja tarpeet esille, samalla lapselle avautuu kasvattajien toiveet ja tarpeet. Varhaiskasvatuksessa havainnointi on tärkeimpiä työkaluja. Kun on kyseessä pienet lapset, niin havainnoimalla ja kuuntelemalla saadaan esille lapsen mielenkiinnon kohteet. Tämän kautta saadaan lisättyä lapsen osallisuutta. Tunteiden sanoittaminen on myös erittäin tärkeätä lapsen tunteiden säätelylle. Lapselle opetetaan, että on oikeus tuntea juuri sillä tavalla ja vielä tärkeämpi, hän oppii käsittelemään ja säätelämään tunteitansa.

6.3 Sensitiivisyyden kriteerit

Indikaattori 3. Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.

- Kriteeri: Lapset jaetaan pienryhmiin, jossa lapsi saa aikuisen huomion ja saa tuntea itsensä ryhmän jäseneksi.
- Kriteeri: Opetetaan lasta saamaan äänensä kuuluviin ja varmistetaan, että jokaisen lapsen toiveita kuullaan.

Kuvio 7. Sensitiivisyyden kriteerit.

Kasvattajan sensitiivisyys on tärkeä ominaisuus varhaiskasvatuksessa. Sensitiivisyys tarkoittaa herkkyyttä, hienotunteisyyttä ja hellävaraisuutta, eli kasvattaja käyttää aistejaan havaitakseen lapsen mielentiloja, mielenkiinnonkohteita ja samalla käyttäytyy lasta kohden hienotunteisesti ja häntä kunnioittaen. Pienryhmätoiminnan avulla kasvattaja pääsee lasta tuntemaan paremmin. Hän oppii lapsen käyttäytymisen mallit ja tietää paremmin millä tuulella lapsi on ja millä tavalla vastata hänen tunteisiin. Myös pitämällä lasten kokouksia tai keskustelemalla lapsen kanssa yksilötasolla saadaan hänen äänensä kuuluviin. Tämä taas lisää lapsen osallisuutta ja yhteenkuuluvuudentunnetta.

6.4 Rikkaan kielen käytön kriteerit

Indikaattori 4. Henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, sanoittaa toimintaa kielellisesti ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytystensä ja taitojensa mukaisesti.

- Kriteeri: Henkilöstö sanoittaa toimintansa ja kuvaa ympäristöään hoitotilanteissa, ruokaillessa, ulkoillessa ja leikkiessä.
- Kriteeri: Henkilöstö käyttää loruja, sanontoja, sanaleikkejä, riimittelystä ja murre sanoja runsaasti.
- Kriteeri: Henkilöstö käyttää sanallisen ilmaisun lisäksi draamallisia keinoja, sadutusta, lauluja ja pelejä vuorovaikutuksen monipuolistamiseksi.
- Kriteeri: Henkilöstö lukee lapsille.
- Kriteeri: Henkilöstö opettaa lapsia käyttämään erilaisia tieto- ja viestintätekniikan taitoja.

Kuvio 8. Rikkaan kielen käytön kriteerit.

Kasvattajien ammatillinen koulutus varustaa heidät tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä. Lapsen kielellinen kehitys on hyvinkin yksilöllistä mutta silti seuraa tiettyä kaavaa. Toimintojen kuvaaminen on hyvä keino lisätä vuorovaikutusta puhumista opettavalle lapselle, yksinkertaisten sanojen toistamisella tuetaan lapsen kielellistä kehitystä ja samalla annetaan hänelle tieto, että ymmärretään häntä. Esimerkiksi kun lapsi näkee auton hän osoittaa sitä ja yrittää sanoa sitä, kasvattaja voi sanoa ”auto, punainen auto. Myös erilaiset ilmaisun keinot ovat hyviä rikastuttamaan lapsen kieltä. Lukeminen, lorut, riimittelystä, laulut ja draamalliset keinot ovat kaikki hyviä tapoja lisätä sanavarastoa ja edistää kognitiivista kehitystä. Lukemisen avulla saadaan Kulttuurillisia perinteitämme ja tapojemme siirretty seuraavalle sukupolvelle. Suomalaiseen kulttuuriin kuuluvat lukuisat sananparret ja murteet jotka rikastuttavat

myös lapsen kieltä. Kuvakirjojen katselu lasten kanssa ovat erinomaiset tilanteet saada lapsen kanssa kahdenkeskistä aikaa ja samalla olla vuorovaikutuksessa ja fyysisesti lähekkäin. Viimeisen vuosikymmenen aikana tieto ja viestintä tekniikka on tullut osaksi lapsen arkea. Myös varhaiskasvatuksessa näitä on otettu käyttöön.

6.5 Ryhmän jäsenten huomioinnin kriteerit

Indikaattori 5. Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja

- Kriteeri: Henkilöstö tuntee lapsen taustat, tärkeimmät ihmissuhteet ja toimintatavat.
- Kriteeri: Henkilöstö ymmärtää ja hyväksyy että on erilaisia ilmaisun- ja oppimistapoja ja pyrkii etsimään lapselle omat sopivat keinot.
- Kriteeri: Henkilöstö varmistaa, että jokainen yksilöllinen lapsi ryhmässä saa huomiota tasavertaisena jäsenenä.
- Kriteeri: Henkilöstö tunnistaa lapsen ja lapsiryhmän tunteet ja tunnelman ja muuttaa toiminnan sen mukaan.

Kuvio 9. Ryhmän jäsenten huomioinnin kriteerit.

Kun kasvattaja tuntee lapsen, hän osaa myös puhua hänen kanssaan hänelle tärkeistä asioista ja ihmisistä ja samalla lapsi on halukas itse keskustelemaan hänelle tärkeistä asioista. Tasavertaisuus ja osallisuus ovat varhaiskasvatuslaissa tavoitteena, joten huolimatta minkälaiset taustat tai haasteet lapsella on, hänellä on oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Kasvattajilla on oltava tässäkin sensitiivisyyttä tunnistaa millä tavalla lasta lähestytään, mitkä ovat hänen vahvuudet ja tuen tarpeet.

6.6 Myönteisen vuorovaikutuksen hidasteet vuorohoidossa

Vuorohoidon tavoitteet ovat samat kuin tavallisessa varhaiskasvatuksessa. Halutaan tarjota lapselle mahdollisimman hyvät kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollisuudet suunnitellun ja tavoitteellisen pedagogiikan kautta. Kuitenkin vuorohoidossa hoidon ja vapaa-ajan rytmit ovat hyvin poikkeuksellisia. Saadaanko lapselle luotua pedagogista ja samalla hoivaa ja hellyyttä tarjoavaa ympäristöä. Vuorohoidossa on se hyvä puoli, että vaikka lapsi on päiväkodilla iltaisin ja viikonloppuisin, siellä ei yleensä ole suurta ryhmää läsnä niinä aikoina. Lapsi saa eri tavalla yksilöllistä hoitoa kasvattajalta ja toiminnot ovat vapaammin valittavissa, kun ei ole isoa ryhmää, jonka mielipiteitä tarvitsee kuunnella.

Vuorohoito saattaa luoda lapselle turvattomuutta, sillä vuorohoidossa lapsi kohtaa monta muuttujaa päivittäin. Ensimmäkin vanhemmat tekevät vuorotyötä, joten lapsella on hyvin vaihtelevat hoitoajat. Lapsi saattaa olla päiväkodilla aamulla aikaisin, illalla myöhään, öitä ja viikonloppuja. Tämä ei koske ainoastaan lasta vaan myös hänen päiväkotikavereita, ja hänen kasvattajia. Lapsi ei ehkä näekään parasta kaveria viikkoihin, kun he elävät eri ryhmissä. Samoin kun lapsen vanhemmat, myös henkilöstö tekee vuorotyötä. Tämä tarkoittaa, että kasvattajatkaan eivät näe lasta moneen viikkoon. Tämä vaatii erityisiä ponnisteluja hyvien vuorovaikutussuhteiden luomiseen. Kiintyminen saattaa olla haasteellista.

Toinen asia mikä on hidasteena vuorovaikutussuhteiden luomiselle vuorohoitopäiväkodissa, on pienryhmien vaihtelevuus. Lapset ja aikuiset tulevat ja menevät ja kiinteitä ryhmiä ei pystytä luomaan. Tavallisessa päiväkodissa pienryhmätoiminta on vakiintunut käytäntö. Usein syksyllä ryhmät muodostetaan ja ne ovat melko staattisia koko vuoden. Lapset ja kasvattajat tuntevat ryhmän jäsenet hyvin ja ryhmäytyminen onnistuu hyvin. Lapsille syntyy turvallinen kiintymys kasvattajaan ja siten saadaan luotu hyvät vuorovaikutuksen suhteen. Vuorohoidossa pienryhmätoiminta on haastavaa, sillä kiinteiden ryhmien muodostaminen on melko vaikea lasten ja kasvattajien työvuorojen vaihteluiden vuoksi.

Kasvattajat itse kokivat, että lukuhetkien järjestäminen oli haastavaa. Eteenkin päiväsaikaa se tuntui vaikealta löytää aikaa sellaiselle. Päiväuni aikaa on haasteellista monesta syystä; nukkarissa oli aina iso joukko lapsia ja he tulivat vaiheissa, pienten

nukuttaminen vaati hiljaisuutta ja suuri ikä haitarin vuoksi on vaikea löytää kaikille sopivaa kirjaa. Illalla kun oli vähemmän lapsia, oli helpompi lukea lapsille.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut hyvin mielenkiintoinen prosessi. Alusta asti oli varhaiskasvatus aihepiirinä päätetty, sillä suoritan Sosionomi (AMK), varhaiskasvatuksen opettajille tarkoitettuja opintoja, joihin kuului varhaiskasvatukseen liittyvä opinnäytetyö. Sosionomina päätavoitteeni on ihmisten auttaminen, ja eteenkin heikommissa asemassa olevien ihmisten. Lapset ovat viattomia ja puolustuskyvyttömiä, joten heidän asemansa ja tulevaisuutensa edistäminen on minulle tärkeä. Laadukas varhaiskasvatus on minun tapani tehdä tätä työtä.

Aloin miettimään opinnäytetyön aihetta jo varhain, muutamaa ajatusta pyöritin, ja erästä olin vakavasti suunnitellutkin, tuli kuitenkin mutkia matkaan, ja jouduin vaihtamaan aihetta, toistamiseen. Sain lopulta hyvinkin mielenkiintoisen aineiston käsiini, ja kun itse pidän ihmisten välistä vuorovaikutusta tärkeänä, halusin tutkia sitä syvemmin. Tästä on myös suuri hyöty tulevassa varhaiskasvatuksen opettajan ammatissa, sillä vuorovaikutus on ”varhaiskasvatuksen keskeisin ja sitä eniten määrittävä tekijä (Ahonen 2017, 78)”. Tämä lause ei päde vain varhaiskasvatukseen vaan yleisesti kaikkeen missä on enemmän kuin yksi ihminen läsnä.

Oli myös selvää alusta asti, että teen tämän opinnäytetyön yksin. Vaikka ryhmätyöt ovat olleet tavanomaisia ja mielenkiintoisia koko opintojeni ajan, ei tullut mieleenkään tehdä opinnäytetyötä parityönä. Alkuperäinen aihekin liittyi asiaan, joka olisi ollut haastavaa tehdä parin kanssa. Sain luotua yhteistyötahon, jonka kanssa oli helppo asioida ja heiltä sain hyvin tukea. Vaikka Taika päiväkotit on verraten iso päiväkotit, siellä kuitenkin oli aina aikaa vastata kysymyksiini, ja he olivat kaikki heti ehdottomassa haastattelu aikaa minulle.

Haastavinta tässä opinnäytetyön prosessissa on ollut tieteellinen kirjoittaminen. Pidän kirjoittamisesta, mutta viitteiden merkitseminen ja lähdeluettelon laatiminen on ollut hidasta. Usein kun on itse huomannut jonkin mielenkiintoisen asian, on keskittyminen herpaantunut ja ajatus katkennut, kun on pitänyt tehdä viitteet. Tieteellinen kirjoittaminen sujuisi paljon nopeammin, jos ei tarvitsisi merkata lähteitä. Kuitenkin tämä on välttämätöntä ja hyvin tärkeä asia tieteellistä tutkimusta tehdessä. Tutkijan etiikkaan kuuluu toisten työn kunnioittaminen.

Mielekkäin osa tässä koko prosessia oli haastattelut. Tässä vaiheessa haluan kiittää yhteistyötahoani ja erityisesti sen erinomaista henkilökuntaa. Haastatteluihin suhtauduttiin ammatillisesti, asiallisesti ja vakavasti, mutta kuitenkin tuli esille heidän rakkaus työtään ja työtovereita kohtaan, puhumattakaan heidän avoimesta suhtautumisesta toisiin ja tutkimukseeni. Ennen opinnäytetyön aloittamista olin kuullut litteroinnin haasteista. Itse pidin tästä vaiheesta suuresti. Haastattelut olivat niin mielenkiintoisia, että niiden kuuleminen hidastetulta nauhalta oli melkein yhtä luomava kuin itse haastattelutilanteet.

Varhaiskasvatuksen kokonaisvaltainen laadun arviointi on uusi asia alallamme, joten on ollut kiehtovaa olla mukana seuraamassa kehitystä. Perehtyneenä asiaan voin edistää laadun arviointia ja osan kiinnittää siihen ja sen rinnalla kulkevan itsearviointiin huomiota. Vaikkakin joitain varhaiskasvatuksen laatuun liittyviä asioita ollaan tutkittu hyvinkin paljon, on mielenkiintoista seurata, millä tavalla sitä kokonaisuudessaan ja systemaattisella tavalla tullaan toteuttamaan. Itse kokosin vain kriteereitä yhdelle prosessitekijällä. Tutkittavaa riittää, sillä prosessitekijöitä on yhteensä seitsemän ja rakennetekijöitä vielä kolmetoista lisää. Eikä se riitä, että laatua arvioidaan: melkeinpä tärkeämpi tässä prosessissa on, miten kehitetään toimintaamme eteenpäin. Tähän liittyy vahvasti itsearviointi, joka on myös hyvin mielenkiintoinen asia.

Uskon että nyt luodut henkilöstön ja lapsen välisen vuorovaikutuksen kriteereitä voidaan soveltaa koko Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukseen. Toivon että jatkoa ajatellen muistetaan käyttää henkilöstöä kehittämistyössä. Heiltä löytyy suuri määrä ammattitaitoa ja heidän asemansa varhaiskasvatuksen ruohonjuuritasolla antaa usein kaivattua perspektiiviä kehittämistyöhön. Valitettavan usein kehitystyötä tekevät henkilöt eivät ole toimineet lasten parissa moneen vuoteen.

Yhtenä tavoitteena tälle opinnäytetyölle on ollut tuoda vuorohoidon erityiset piirteet esille. He ketkä työskentelevät tavallisissa päiväkodeissa eivät ole tietoisia vuorohoidon haasteista. Isot kasvattaja- ja lapsimäärät, vaihtelevat työ- ja hoitoajat, monet vanhemmat monipuolisissa perhetilanteissa, nämä ovat tavallista arkea vuorohoitoa tarjoavassa päiväkodissa. Kuitenkin hyvin vähän lainsäädäntöä tai muuta ohjeistusta on vuorohoidolle asetettu. Nykyinen 24/7 yhteiskunta ei ole vielä huomannut lapsen asemaa ja hänen ja hänen perheensä parastaan.

LÄHTEET

- Adamson E & Litjens I. 2016. Starting strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care Country Note, Finland. [Verkkoraportti]. OECD. [Viitattu 13.1.2019]. Saatavana: <http://www.oecd.org/education/school/earlychildhoodeducationandcarehomepage-countryinformationfinland.htm>
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 23.3.2019]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Arene. 21.5.2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. [Verkkojulkaisu]. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. [Viitattu 20.4.2019]. Saatavana: <http://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>
- Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu: Laatu puhe varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjauksikirjoissa 1972–2012. Tampere: Tampereen yliopisto. Tampere University Press. Kasvatustieteiden yksikkö
- Almquist, F. 2004. Pyykinen kehitys eri ikäkausina: Leikki-ikä ja vahainen kouluikä. Teoksessa: I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almquist, J. Piha, & K. Kumpulainen (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, 42–46
- Bandura, A. 1971. Social Learning Theory. [Verkkoartikkeli]. Stanford University. [Viitattu 15.5.2019]. Saatavana: www.asecib.ase.ro/mps/Bandura_SocialLearningTheory.pdf
- Berger, R. 2015. Now I see it, now I don't: researcher's position and reflexivity in qualitative research. [Verkkoartikkeli]. Qualitative Research 2015 15(2), 219–234 [Viitattu 12.5.2019]. Saatavana: journals.sagepub.com. Vaatii käyttöoikeuden
- Brown. N. 14.4.2019. "Listen to Your Gut": A Reflexive Approach to Data Analysis. [Verkkolehtiartikkeli]. The Qualitative Report 24 (13), 31–43. [Viitattu 20.4.2019]. Saatavana: <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol24/iss13/4>
- Dahlberg, G. Moss & P. Pence, A. R. 1999. Beyond Quality in Early Childhood Education: Postmodern Perspectives. [Verkkokirja]. London: Falmer Press. [Viitattu 23.3.2019]. Saatavana: Ebsco eBook Collection. Vaatii käyttöoikeuden
- Encyclopedia of Children's Health. 2019. Language development. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.5.2019]. Saatavana: <http://www.healthofchildren.com/L/Language-Development.html>

- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 23.3.2019]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Golafshani, N. 2003. Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. [Verkkolehtiartikkeli]. The Qualitative Report 8 (4), 597–607. [Viitattu 20.4.2019]. Saatavana: <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol8/iss4/6>
- Griffin, E. 2015. The Interactional View of Paul Watzlawick. Teoksessa: E. Griffin, A. Ledbetter & G. Sparks, (ed). A look at Communication Theory. New York: McGraw-Hill, International edition, 16–176
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press
- Hsieh, H-F & Shannon S. 9.11.2005. Three Approaches to Qualitative Content Analysis. [Verkkoartikkeli]. Qualitative Health Research, Vol. 15 No.9. [Viitattu 10.3.2019]. Saatavana: journals.sagepub.com
- Ishimine, K., Tayler C. & Bennett, J. 20.02.2015. Quality and Early Childhood Education and Care: A Policy Initiative for the 21st Century. [Verkkoartikkeli]. International Journal of Child Care and Education Policy. [Viitattu 10.3.2019]. Saatavana: <https://link.springer.com/article/10.1007/2288-6729-4-2-67>
- Janta, B., Van Belle, J. & Stewart, K. 2016. Quality and Impact of Centre-based Early Childhood Education and Care. [Verkkójulkaisu]. RAND Europe. [Viitattu 10.3.2019]. Saatavana: [file:///C:/Users/Topi/AppData/Local/Temp/Policy%20Brief Quality%20of%20childcare.pdf](file:///C:/Users/Topi/AppData/Local/Temp/Policy%20Brief%20Quality%20of%20childcare.pdf)
- Järvinen, K & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Kustantaja Pedatieto Oy
- Hevonoja, J. 11.11.13. Sinkkonen: Pienelle lapselle vuorohoito voi aiheuttaa hylätyksi tulemisen tunnetta. [Verkkosivu]. Yle Uutiset. [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-6922437>
- Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karlsson, L. 2014. Sadutus: Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus
- Karvi. 25.10.2018. Varhaiskasvatuksen arviointiseminaari 25.10.2018, osa 2. [Video]. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. [Viitattu 13.1.2019]. Saatavana: <https://www.youtube.com/watch?v=tNLk73Z-reU>

- Kavelin Popov, L. 2000. Reilu, reipas ja vastuuntuntoinen.: 52 keinoa vahvistaa hyvää käytöstä. Jyväskylä: PS-kustannus
- Kettunen, I. 2019. Lapsen kuulemisen peli. Talentia, Kasvu-liite (1), 12–13
- Kuntatyönantajat. 24.10.2018. Uusi varhaiskasvatuslaki muuttaa kelpoisuuksia, nimikkeistä päättää työnantaja. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.4.2019]. Saatavana: <https://www.kt.fi/ohjeet/kvtes/varhaiskasvatuslaki-kelpoisuudet-henkilostorakenne>
- Louhiranta, T. 2018. Päiväkodinjohtaja. Taika Päiväkoti, Seinäjoen kaupunki. Haastattelu 14.12.2018.
- L 13.7.2018/540. Varhaiskasvatuslaki.
- Lapsen oikeuksien yleissopimus 1989. Yhdistyneet kansakunnat.
- Lyytinen, P & Lyytinen, H. 2002 Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa: WSOY, 87–120
- Merriam, S. & Tisdell, E. 2016. Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. [Viitattu 6.4.2019]. Saatavana Ebscohost-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Nieminen, P. 2004. Pyykkinen kehitys eri ikäkausina: Varhaislapsuus. Teoksessa: I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almquist, J. Piha, & K. Kumpulainen (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, 5–56
- Opetushallitus, Ei päiväystä. Varhaiskasvatus. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.4.2019]. Saatavana: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi Oy. [Verkkokirja]. [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana Elibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Oy Finn Lectura Ab
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Aineisto- ja teorialähtöisyys. [Verkkajulkaisu]. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Viitattu 13.5.2019]. Saatavana: https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Teemoittelu. [Verkojulkaisu]. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana: https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Samaroff, A. 2009. The Transactional Model of Development: How Children and Concepts Shape Each Other. Washington, DC: American Psychological Association
- SeAMK. 26.3.2019. Kirjallisten töiden ohje: Lähteiden käyttö ja tekstiviitteet. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.4.2019]. Saatavana: <https://seamk.libguides.com/KirjallistenToidenOhje/lahteidenkaytojatekstiviitteet>
- Seinäjoen kaupunki. 10.11.2017. Lasten ideat ja luovuus näkyvät päiväkotitai-kassa. [Tiedote]. [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2017/11/wny37kJ77.html.stx>
- Seinäjoen kaupunki, a. Ei päiväystä. Lapsiryhmät, Taika päiväkotitai. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/hoitopaikkojenesittely/nurmonalue/taikapaiva-koti/lapsiryhmat.html>
- Seinäjoen kaupunki, b. Ei päiväystä. Vuorohoito, Taika päiväkotitai. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/vuorohoito.html>
- Seinäjoen kaupunki. 2015. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016–2020. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 19.4.2019]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/julkaisutjaohjelmat.html>
- Tamminen, T. 2004. Pyykkinen kehitys eri ikäkausina: Varhaislapsuus. Teoksessa: I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almqvist, J. Piha, & K. Kumpulainen (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, 42–46
- TENK. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [Verkojulkaisu]. [Viitattu 23.4.2019]. Saatavana <https://www.tenk.fi/fi/tenkin-ohjeistot>
- Teppo, U & Malinen, K. 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkojulkaisu]. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. [Viitattu 18.5.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-439-8>
- Tuomi, T. & Sarajärvi, S. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. [Verkkokirja]. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. [Viitattu 23.3.2019]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden, 62–77

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: E. Hujala & L. Turja (toim) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 38–55

University of Helsinki. 13.03.2019. Research ethics. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.4.2019]. Saatavana: <https://www.helsinki.fi/en/research/research-environment/research-ethics>

Vasu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. 18.10.2016. Opetushallitus. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. [Viitattu 23.4.2019]. Saatavana: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Vasu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. 21.12.2018. Opetushallitus. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 23.4.2019]. Saatavana: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Vilki, H. 2015. Tutki ja Kehitä. [Verkkokirja]. Jyväskylä: PS-kustannus. [Viitattu 20.4.2019]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden

Vlasov, J. & Repo, L., 2018a. Varhaiskasvatuksen kansallisen laadunarvioinnin kehittämisestä. [Video]. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. [Viitattu 13.1.2019]. Saatavana: <https://www.youtube.com/watch?v=a0gO8jxUvLk&feature=youtu.be>

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S., & Suolinen, H., 2018b. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. [Verkkojulkaisu]. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018. [Viitattu 13.1.2019]. Saatavana: <https://karvi.fi/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset/>

Väestöliitto. 2019. Vuorovaikutus. Nuoret. [Verkkosivu]. Helsinki. [Viitattu 27.1.2019]. Saatavana: <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>

LIITTEET

Liite 1. Tutkimusluvan päätös

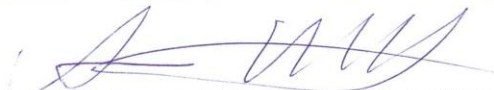
Liite 2. Laadunarvioinnin rakenne

Tutkimusluvan päätös

Seinäjoki

PÄÄTÖS / varhaiskasvatusjohtaja

Päivämäärä 26.02.2019 Pykälä 19/2019

Asia	Tutkimuslupa / Pilvet Elina Elina Pilvet opiskelee Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Tutkimuksen aihe: Vuorovaikutuksen itsearvioinnin ja laadunarvioinnin kriteerit Tutkimuksen tarkoituksena on luoda Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle kriteerit aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen laadunarvioinnin ja itsearvioinnin perusteeksi. Laadun- ja itsearviointi tulee olemaan osa valtakunnallista työtä lähitulevaisuudessa. Aineistoa kerätään ryhmähaastattelemalla Taika päiväkodin kolmen lapsiryhmän henkilökuntaa sekä päiväkodinjohtajaa ja apulaisjohtajaa. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika toukokuu 2019.	
Päätös	Päätän myöntää tutkimusluvan edellyttäen, että: <ul style="list-style-type: none"> - tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista - tutkimuksessa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta - tutkimuksessa yksittäiset henkilöt eivät saa olla tunnistettavissa - yksi kappale valmiista tutkimuksesta luovutetaan maksutta varhaiskasvatukselle - tutkija antaa luvan julkaista tutkimuksensa sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla - tutkija sitoutuu esittelemään tutkimuksensa 	
Allekirjoitus	 Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 040 868 0902, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi	
Oikaisu-vaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Kasvatus- ja opetuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän (7) päivän kuluessa siitä kun päätös on asetettu nähtäville kaupungin internetsivuille. Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä (7) päivänä kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana ja silloin kun päätös on annettu tiedoksi sähköisesti kolmantena (3) päivänä viestin lähettämisestä. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.	
Julkisesti nähtävänä	Varhaiskasvatustoimisto 4.3.2019	
Tiedoksianto	Kenelle Elina Pilvet, aluejohtajat, Merja Suolahti	Päivämäärä 27.2.2019
	Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Luovutettu ☒ Lähetetty sähköpostissa	☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä Vastaanottajan allekirjoitus
	Tarja Siik, toimistos sihteeri	

Laadunarvioinnin rakenne

